

MOEDIGE MENSEN!

Project
Armoede en Schulden

Marijke Vos,
voorzitter
Sociaal Werk Nederland

MOEDIGE MENSEN!

Sterke verhalen

Moedige mensen hebben sterke verhalen te vertellen. Dat zijn misschien grote woorden, maar lees deze Spierbundel en oordeel zelf. Het is het verslag van een tweejarige zoektocht, waarin we als branchevereniging samen met leden antwoord zochten op deze vraag: hoe kun je het bedrijfsleven betrekken bij een duurzame, regionale aanpak van armoede en schulden?

Armoede is hot. Maar toen we begonnen met [Moedige Mensen](#) nog lang niet zo hot als nu. Toen wilden we dit: “We gaan in de periode 2015-2017 in 15 arbeidsmarktregio’s bijeenkomsten organiseren. Doel: 30 voorbeeldprojecten opstarten die lokaal bijdragen aan samenwerking en nieuwe preventieve aanpakken van het armoedevraagstuk. (...) We kiezen voor arbeidsmarktregio’s, omdat daar afspraken gemaakt worden tussen gemeenten en het bedrijfsleven. Bij de arbeidsmarktregio’s kan de kennis over effectieve publiek-private samenwerking bij armoedebestrijding worden vastgelegd.

Op grond van relevante variabelen hebben we 15 regio’s geselecteerd waar de problemen groot zijn: Drechtsteden, Drenthe, Friesland, Groningen, Haaglanden, Midden-Brabant, Midden-Gelderland, Midden-Utrecht, Rivierenland, Rijnmond, Stedendriehoek & Noordwest-Veluwe, West-Brabant, Zaanstreek/Waterland, Zeeland en Zuid-Limburg.”

Die bijeenkomsten zijn er gekomen, in 14 van de 15 geselecteerde regio’s. Regelmatig kwam ons aanbod als geroepen, omdat het naadloos aansloot bij wat bezig was te ontstaan. Moedige Mensen fungeerde dan als de perfecte katalysator. Soms kostte het

meer moeite en moest projectleider Jacqueline Beekman links en rechts flink masseren om de beoogde partijen aan tafel te krijgen.

Voor dertig voorbeeldprojecten bleek het hoe dan ook nog te vroeg. Publiek-private samenwerking staat in het sociale domein nog in haar babylofjes. Maar mede dankzij Moedige Mensen heeft men in 13 regio’s nu de stoute schoenen aangetrokken. Daar is een basis gelegd voor financiële redzaamheidsnetwerken, met deels voor de hand liggende, maar deels ook verrassende partners. Want naast banken, deurwaarders en woningcorporaties willen bijvoorbeeld ook apothekers, uitvaartondernemers, notarissen en supermarkten zich inspannen voor een nieuwe, structurele oplossing voor het armoedevraagstuk in Nederland. Een oplossing die leunt op een integrale werkwijze met eerder signaleren, meer begrip en sneller helpen.

Dat vraagt bij alle betrokken partijen om mensen die de handschoen willen oprapen en hun nek durven uitsteken. Die regels zo nodig opvatten als richtlijnen die je even moet bijbuigen om iemand snel en effectief te kunnen helpen. Die snappen dat je voor innovatieve methoden niet de gebaande paden kunt bewandelen.

Dat vraagt om Moedige Mensen. En daarvan hebben we er gelukkig heel wat gevonden.

Marijke Vos

[Sociaal Werk Nederland](#) is de brancheorganisatie voor sociaal werk.

Jacqueline Beekman,
projectleider

MOEDIGE MENSEN!

Inleiding

Breek de lucht

22 mei 2017. Ik ben op weg naar de schouwburg in Deventer, voor de pitches van de 15 kwartiermakers van Moedige Mensen². Ik denk terug aan Moedige Mensen¹. Een tweejarige zoektocht rond de aanpak van armoede en schulden binnen het sociaal domein en het bedrijfsleven. Welke woorden kunnen dit avontuur beschrijven?

Ik nader de Schouwburg, die trots en statig baadt in het zonlicht. Hoog op de gevel, op de rand van steen en lucht, lees ik vier korte zinnen die precies vertellen wat ik zoek.

“Breek de lucht, raak de grens, open de tijd, vind de mens.”

Alied van de Meer beseft vast niet dat haar zinnen zo raak zijn, niet alleen als het gaat om toneel, dans en cabaret, maak ook voor de aanpak van het armoedevraagstuk.

Breek de lucht

We moesten wel. Doorbreek de taaie taboes en de hardnekkige schaamte rond armoede. Doorbreek ook de systemen die gewend zijn te draaien zoals ze ooit zijn bedacht. The sky is the limit; volg je dromen, ook als het lastig wordt. Want soms was het ook keihard vallen. Maar wel weer opstaan. Breken, maar niet gebroken worden. Dromen en verbeeldingskracht als pijlers voor de praktijk en dit avontuur.

Raak de grens!

Hoe vaak hebben we ze de afgelopen maanden niet opgezocht en overschreden. Volgehouden als de kennismaking achter de rug was en het begon te schuren. Gesprekken gevoerd met wethouders, directeuren sociaal werk, ambtenaren, ondernemers, ervaringsdeskundigen, vrijwilligers, collega's. Iedereen hanteert een grens als het over armoede en schulden gaat. En als je naar eenieder afzonderlijk luistert heeft iedereen gelijk. Breng je mensen samen dan wordt het meteen een stuk lastiger. Het bedrijfsleven hanteert andere grenzen dan het sociaal domein dat elke dag mensen in armoede spreekt, maar soms meer oog heeft voor beren op de weg dan voor de pot honing.

Gemeenten zijn gewend om grenzen te bewaken, maar hebben nu de opdracht te ontschotten en nieuwe wegen te zoeken. Een zware opgave waarbij het rad niet vanzelfsprekend de goede kant op draait. Dus ja, soms zat ik zelf aan mijn grens. Dan was het moeilijk om niet ontmoedigd te raken door alle mitsen en maren, en de kikkers in de kruiwagen te houden. Maar het moest, simpelweg omdat de mensen achter dit thema van ons vragen dat we niet opgeven. »

MOEDIGE MENSEN!

Open de tijd

Vijftien netwerken op touw zetten, ondersteunen en inspireren vraagt tijd, veel tijd. Te veel tijd, achteraf gezien. Maar gelukkig wordt het leven voorwaarts geleefd en achterwaarts begrepen. Dus ging ik door, dagelijks op pad naar weer een netwerk in wording. In twee jaar tijd heb ik ruim 30.000 kilometer gereden: van Maastricht naar Friesland, en van Groningen via Vlaardingen naar Vlissingen. Ruim twee derde van de omtrek van de aarde! Als ik slimmer was geweest had ik nu lekker in Nieuw Zeeland gezeten.

Wat me op de been hield? Alle moedige mensen die ik ontmoette. Van wie niet iedereen beseftte wat hun jawoord inhield; hoeveel tijd en energie het kost om eigenaar te zijn van een netwerk rond armoede en schulden; wat het betekent om tegelijkertijd probleemoplosser én probleemeigenaar te zijn. Als het om armoede gaat is nu de tijd rijp! De hoogste tijd om door te pakken en om samen met het bedrijfsleven te kijken hoe we het verschil kunnen maken, duurzaam. Best eng eigenlijk, want als je de tijd hebt opengebrouwen is er geen weg meer terug, terwijl het einddoel pas gaandeweg in zicht komt.

Vind de mens

In al je bevologenheid vergeet je soms om wie het gaat. En wat ik ook leerde: bij de aanpak van armoede en schulden is de scheidslijn tussen ethiek en verdienmodellen soms flinterdun. Dus hou ze in het vizier: de klant van de voedselbank, het kind zonder schoolagenda, de schoonmaker met twee baantjes die samen nog niet voor voldoende inkomen zorgen en de manager die na de dood van zijn vrouw ook zijn huis en zijn baan verloor.

Die mensen, daar gaat het om... Mensen die ons onbedoeld een spiegel voorhouden: zo zou het jou ook kunnen vergaan. Hoe zou je me dan bekijken?

De filosoof Martin Buber vindt dat een mens pas echt mens wordt als hij een relatie aangaat met de ander. De dialoog is geen prettige bijkomstigheid, maar voorwaarde voor een betekenisvol menselijk leven. Dergelijke dialogen ontstonden tijdens onze bijeenkomsten: niet overal en niet permanent, maar voldoende vaak om moed uit te putten. Als dat gebeurt, als mensen elkaar vinden in wat hen verbindt, dan gaat het ineens snel met een netwerk.

Armoede is hot, maar niet sexy. Armoede roept ongemak op, je hebt gefaald. Het taboe is hardnekkig. Dat verander je niet zomaar. Het gebeurt nooit in één klap, maar juist gestaag, iedere dag - en daarom moet het doorbreken ervan ook iedere dag plaatsvinden. In de kleinste dingen.

Daarom beschrijven we in deze spierbundel netwerken waarin mensen de moed hadden om samen het verschil te gaan maken. Voetje voor voetje, stap voor stap. Hard werken. Niet per se aan een betere wereld, maar wel aan een betere buurt; een vitalere omgeving waar mensen mee kunnen doen en niet worden gehinderd door armoede.

Ik beseft terdege dat de cynici onder ons zeggen: wat heb je nou helemaal bereikt? Zijn er al cijfers bekend? Dacht je werkelijk dat je armoede zo de wereld uit kunt helpen? Zolang de overheid haar eigen schuldhulpsysteem niet aanpakt blijven we immers dweilen met de kraan open... Die vragen moeten ook gesteld worden, want we moeten weten wat wel en niet werkt. En hiervan leren. We moeten toetsen of we op de goede weg zijn en hoe het nog beter kan.

Tegelijkertijd heb ik gemerkt dat het bij armoede en schulden ook om andere dingen gaat, of je nu directeur bent, schuldhulpverlener of vrijwilliger in een Formulierenteam. Het gaat om hoop en perspectief. Om niet lamgeslagen achterover leunen en bij alles wat we proberen direct roepen dat het niet werkt.

Dus kom op voor elkaar. Ontmoet anderen, leer vreemden kennen. Informeer jezelf. Wen nooit aan dingen waaraan je niet wilt wennen. Als er leugens worden verkondigd, haat wordt gezaaid en rechten worden geschonden - benoem het, veroordeel het. Schaam je voor je land, maar wees er ook trots op - het een kan niet zonder het ander.

Wees onredelijk, onrealistisch en onuitstaanbaar. Iedere mijlpaal van een beschaving begint in het hoofd van een gekkie (en het zou zomaar jouw hoofd kunnen zijn). En bovenal: hoed je voor cynisme. Misschien word je nu nog genegeerd of uitgelachen. Maar als je ooit wil winnen, moet je vechten voor je idealen. 'Wees zelf de verandering die je in de wereld wilt zien,' zegt [Rutger Bregman](#) terecht. Dus breek eruit, breek de lucht. ■

Twee jaar in feiten en cijfers

Twee jaar Moedige Mensen in feiten en cijfers

1. De ambitie was 12 inspiratiesessies en 12 inspiratiebundels. Het werden 2 startende en 13 actieve netwerken, en één Spierbundel met 20 stoere verhalen.
2. Tussen de 400 en 500 mensen vanuit het bedrijfsleven, sociaal werk, maatschappelijke organisaties en gemeenten hebben elkaar(s wereld) leren kennen. Ze starten een lokaal netwerk om er samen met vrijwilligers en ervaringsdeskundigen voor te zorgen dat financiële problemen eerder zichtbaar en opgelost worden. Als dat lukt kunnen meer inwoners economisch vitaal meedoen aan de lokale samenleving.
3. Een klankbordgroep met 20 experts rond armoede en schulden begeleidde de startfase van het project.
4. Vanuit het project Moedige Mensen zijn drie landelijke bijeenkomsten georganiseerd: de [Moed-en-Groetdag](#) (9 juni 2016), de [Moed-en-Nu-dag](#) (24 januari 2017) en de [Moed-en-Morgendag](#) (22 juni 2017), met steeds een keur aan vakkundige key-note-speakers en workshopbegeleiders. In totaal hebben 450 mensen elkaar gesproken en kennis gedeeld.
5. In de aanloop van het project heeft Sociaal Werk Nederland samen met kennisinstituut Stimulansz onderzoek gedaan op grond waarvan 15 (van de in totaal 35) arbeidsmarkregio's zijn geselecteerd als de kansrijkste voor de Moedige Mensenaanpak.
6. Binnen de 15 regio's zijn we lokaal eerst met onze leden in gesprek gegaan, om op basis van hun input en contacten het regionale netwerk uit te breiden. Dat heeft nu al vijftien beginnende innovatieve projecten opgeleverd.

7. De arbeidsmarkregio Zaanstad zag af van deelname vanwege fusietrajecten van sociaalwerkorganisaties.
8. Het netwerk in Midden-Utrecht (Houten, Vianen en IJsselstein) kwam niet van de grond. De beoogde partners vonden het te ingewikkeld om vanuit verschillende gemeenten als eenheid te acteren; bovendien bleek het regionale bedrijfsleven geen prioriteit te geven aan de aanpak van armoede en schulden. Toch is er een mooi initiatief ontstaan: de [Houtense Werktafel](#), een coalitie van inwoners, ondernemers en andere partners (inclusief de gemeente) die onder het motto Meedoen naar Vermogen een lokaal werkbedrijf ontwikkelen.
9. We voerden gesprekken met Rabobank Nederland en Rabobank Foundation. Die hebben ertoe geleid dat Sociaal Werk Nederland en Rabobank Nederland op 22 juni 2017 een overeenkomst ondertekenen waarin we tijd, middelen en geld vastleggen hoe gezamenlijk de schouders onder het project te zetten om de ambitie voor een landelijke dekking vorm te geven.
10. Sociaal Werk Nederland gaat aansluiten bij het Geldfitplan. Dat is een initiatief dat wordt gefinancierd door Rabobank Foundation met onder meer Schuldhulpmaatje, LSTA, Humanitas, Zilveren Kruis Achmea en Nibud. Geldfitplan zal na de pilot onder meer dienen als portal voor de redzaamheidsnetwerken en voor mensen met een hulpvraag om hen vroeg en laagdrempelig door te verwijzen.
11. Tijdens meerdere regionale netwerkbijeenkomsten was er een presentatie over de impact van chronische geldstress op gedrag, op basis van hersenonderzoek door de [grondleggers](#) van Mobility Mentoring®.
12. De 15 netwerken zijn nog pril. Op 22 mei hebben we in Deventer op grond van korte pitches 15 kwartiermakers geselecteerd die in iedere regio de gelegde verbindingen gaan consolideren en uitbreiden. Hun werk wordt deels gefinancierd vanuit de inmiddels toegezegde subsidie van het ministerie van SZW voor Moedige Mensen2. Tot medio 2019 kunnen we zodoende de netwerken ondersteunen en de resultaten borgen.

Bij de keuze van de AMR's zijn we uitgegaan van de volgende variabelen (cijfers minimascan Stimulansz, bewerkingen op CBS-data):

1. Werkende armen, landelijk gemiddelde=15,30%
2. Toename trend op armoede 2013-2015, landelijk gemiddelde=8,70%
3. Percentage kinderen in minimahuishoudens, landelijk gemiddelde=10,10%

Risico op problematische schulden, geen gebruik van schuldhulpverlening, landelijk gemiddelde = 12,7% (rapport Huishoudens in de rode cijfers)

MOEDIGE MENSEN!

Werkgevers en armoedebestrijding

Drechtsteden

Hoe neem je werkgevers mee in een preventieve aanpak?

In de Drechtsteden hebben sociaal werk en de Sociale Dienst samen die handschoen opgepakt. 'Wat helpt is hen laten zien dat loonbeslagen een bedrijf honderdduizenden euro's per jaar kunnen kosten.'

'Mensen met problematische schulden doen gemiddeld pas na vijf jaar een beroep op schuldhulpverlening,' stelt Lian Menting. 'Mensen modderen al die tijd zelf aan. Ondertussen komen er spanningen in het gezin, scheidingen en neerwaartse spiralen. En dat zijn echt niet alleen mensen in de bijstand, maar ook zzp'ers en mensen met een huis van zes ton.'

De sociale wijkteams kunnen het amper aan. 'Van onze mensen in de wijkteams hoor ik dat bij 75% van de hulpvragen financiële problemen in het spel zijn. Dat blijkt direct uit de vraag van de cliënt of nadat bij hen de [zelfredzaamheidsmatrix](#) is afgenomen.'

Toeslag of nekslag?

Het taboe op schulden is dus groot en lastig te doorbreken. Met voorlichting alleen kom je er niet, is de ervaring van Leonie de Zoete. 'Mensen met een minimuminkomen hebben een heel ingewikkelde inkomensopbouw. Het is vaak een mix van salaris, uitkeringen en toeslagen. Voor een gemiddelde Nederlander is dat al knap ingewikkeld, laat staan voor iemand die dagelijks kampt met geldgebrek.'

En stel dat je als uitkeringsgerechtigde een baan vindt, daardoor iets meer verdient, maar vergeet die wijziging direct aan alle instanties door te geven. 'Dat kan ertoe leiden dat je aan het eind van het jaar toeslagen moet terugbetalen aan de Belastingdienst. Maar dat geld is natuurlijk allang op.'

Lian Menting,
manager sociaalwerkorganisatie
Vivenz

Leonie de Zoete,
beleidsmedewerker Sociale
Dienst Drechtsteden

MOEDIGE MENSEN!

Lian Menting: 'En niet alleen de financiën zelf zijn ingewikkeld, ook de informatievoorziening daarover! Alles is gedigitaliseerd, je moet steeds weer accounts aanmaken, wachtwoorden bewaren; als je dat niet gewend bent zijn dat allemaal drempels en valkuilen.' Belastingenschulden zijn dus een van de bronnen van ellende. Leonie de Zoete: 'Niet voor niets heeft Sociaal Werk Nederland (toen nog MOgroep) samen met partners een [pamflet](#) aangeboden aan de Tweede Kamer. Te hoge vaste lasten zijn een andere belangrijke oorzaak. Als je dan je baan kwijtraakt ben je al snel de pineut.'

Een hindernis: schulden en privacy

Ook in de Drechtsteden vormen werkgevers een relatief onderbelichte groep bij de preventie van schulden. Terwijl ze er veel belang bij hebben, zeker als het om hun eigen werknemers gaat, beklemtonen Lian en Leonie. 'Het verwerken van een loonbeslag kost hen sowieso geld, maar bovendien is de betreffende medewerker vaker ziek en 20% minder productief. Als van je 300 medewerkers er 10 een loonbeslag hebben, dan kost je dat op jaarbasis € 250.000!'

Toch viel het projectleider Jacqueline Beekman niet mee om in deze regio werkgevers te vinden die wilden praten over hun ervaringen met werknemers met grote schulden.

Uiteindelijk bleek een thuiszorgorganisatie bereid om mee te doen. Lian Menting: 'Hun werknemers zijn veelal alleenstaande moeders met een lbo-opleidingsniveau en een laag inkomen; zij struikelen inderdaad over de toegenomen complexiteit van toeslagen. We zijn gaan praten met een P&O'er van deze organisatie. Die

was snel overtuigd van nut en noodzaak om iets aan schulden te doen. Maar ze had ook scherpe vragen. Want loonbeslag is iets van de financiële afdeling. Mag die zomaar contact opnemen met de leidinggevende? Hoe zit het met privacy? En qua preventie: hoe kan een leidinggevende eerder signalen opvangen van financiële nood?'

Een drietrapsraket

Het plan is om met deze zorgorganisatie een pilot te doen, met drie ingrediënten:

1. Loonbeslagplan
2. Training voor leidinggevenden
3. Brede voorlichtingsbijeenkomst

Het eerste item concentreert zich op werknemers met loonbeslag. 'Hoe benader je ze? Hoe zit het met hun privacy? En wat kun je hen feitelijk bieden?' De tweede poot is het trainen van leidinggevenden in het signaleren van groeiend geldgebrek. 'Zij maken de werkroosters en zien het eerst dat er iets loos is: veelvuldig ziekteverzuim, vragen om voorschotten, of veel overwerken.'

Stap drie is een personeelsbrede preventieve voorlichtingsbijeenkomst. 'Over diverse onderwerpen, waarvan schuldhulpverlening er maar eentje is. Dat maakt het minder stigmatiserend...'

Straks ook in Rotterdam?

Het initiatief is nog pril maar Lian denkt al vooruit. 'Als de pilot een succes wordt, willen we als Vivenz deze opzet uitrollen naar andere werkgevers; in onze eigen regio en in Rotterdam. We nodigen hen uit voor een voorlichtingssessie.'

En die sessie kan heel goed beginnen met een quizje. 'Weet u welk percentage van de bevolking wel eens rood staat? 50%! Dat is vaak een eyeopener.'

Overigens zijn er nog wel cultuurverschillen tussen de Sociale Dienst Drechtsteden en Vivenz. Leonie de Zoete: 'Als overheidsinstantie gaan wij uit van wet- en regelgeving, al hebben we natuurlijk wel oog voor het individu, we willen maatwerk leveren. Stuiten we op andersoortige problemen dan verwijzen we naar bijvoorbeeld het maatschappelijk werk.'

Lian Manting: 'Wij zijn meer van het psychosociale. Het punt is: om schulden structureel op te lossen heb je echt beide invalshoeken nodig. We vullen elkaar goed aan maar je moet blijven praten om elkaar echt te begrijpen. Daar moet je in investeren.'

Gelukkig hebben beide organisaties al een stevige traditie op dat gebied. Leonie: 'Neem het [Samenwerkingsafspraken](#) preventie huisuitzettingen Drechtsteden 2015-2017. Daardoor krijgen mensen met twee maanden huurschuld bezoek van het wijkteam.' Lian: 'Die mensen zijn echt blij als je komt, want hun huurschuld is vaak maar het topje van de ijsberg.' ■

Hoe het verder gaat

De gemeenten in de Drechtsteden en Vivenz zijn veelbelovend begonnen, maar vanwege functiewisselingen bleek het lastig om de continuïteit te borgen. We hebben met de betrokken partijen afgesproken dat we tijdens Moedige Mensen2 bekijken hoe we in Drechtsteden alsnog een duurzaam publiek-privaat netwerk kunnen starten met daaraan gekoppeld een kwartiermaker. (Jacqueline Beekman)

Niet op de foto: Paul Leenaarts
(directeur-bestuurder Stichting
Welzijn de Wolden)

Johan Bosman,
directeur-bestuurder
Stichting Welzijnswerk
Hoogeveen

MOEDIGE MENSEN!

Voorkomen is beter dan ontschulden

Midden-Drenthe

‘Voor mensen aan de onderkant wordt het steeds moeilijker om rond te komen, deels door de stijgende huren. Veel van hen zijn 40% van hun inkomen kwijt aan huur. Als je op een minimumloon zit, hou je per maand maar € 828 over; daar moeten je andere vaste lasten nog vanaf. Dat is eigenlijk ondoenlijk.’

- **Constructieve eerste bijeenkomst**
- **Ondernemers nog ondervertegenwoordigd**
- **Kwartiermaker aangesteld**

De crisis trof Hoogeveen hard, stelt Johan Bosman. ‘Een laagopgeleide bevolking en veel mensen met een inkomen rond het minimum, onder wie ook werkenden. Vanaf 2011 zagen we steeds meer mensen met forse geldproblemen bij het maatschappelijk werk. Daarom hebben we vol ingezet op preventie. Samen met vrijwilligersorganisaties zoals Schuldhulpmaatjes en Thuisadministratie hebben we het [Loket geldzaken](#) opgericht. De vrijwilligers van dat loket bieden hulp aan burgers bij inkomensondersteunende maatregelen; bij complexe financiële en administratieve problemen verwijzen ze zo nodig door naar specialisten.’ »

MOEDIGE MENSEN!

In de naburige gemeente De Wolden is het probleem iets minder groot. Paul Leenaarts (directeur-bestuurder Stichting Welzijn de Wolden): 'Al moet je de verborgen armoede niet onderschatten, ook bij mensen met een (boven)modaal inkomen die door een life event een flinke stap terug moeten doen.'

Moedige Mensen omspande in Midden-Drenthe in eerste instantie vier gemeenten: Coevorden, Hoogeveen, de Wolden en Midden-Drenthe. Johan Bosman: 'De eerste bijeenkomst was heel constructief. Nu worden de thema's geïnventariseerd, ter voorbereiding van de tweede bijeenkomst, met hopelijk nog meer werkgevers. De gemeenten zijn ook enthousiast en onderkennen de urgentie.'

Toch besloten Welzijnswerk Midden-Drenthe en Maatschappelijk Welzijn Coevorden na deze bijeenkomst om niet mee te doen met het regionale netwerk, maar eerst te focussen op een lokale aanpak van armoede en schulden.

De auto de deur uit

Het idee om het bedrijfsleven uit te nodigen viel goed. Paul Leenaarts: 'Voor een structurele aanpak heb je niet alleen probleemoplossers nodig, maar ook partijen die schulden mede veroorzaken of verergeren. Woningcorporaties, energiebedrijven, incassobureaus, deurwaarders. Boetes en aanmaningen veroorzaken stress en die leidt ertoe dat mensen verkeerde keuzes maken. Als je daar niets aan verandert blijft het roeren langs de randen. Dus heel goed dat Sociaal Werk Nederland juist inzet op hun deelname aan het redzaamheidsnetwerk.'

Johan Bosman: 'Al valt het nog niet mee om ze erbij te halen. De gedachte is hier vaak: iemand met schulden zal het daar zelf wel naar hebben gemaakt. Dus doe eerst de huisdieren of de auto maar eens de deur uit. Pas als je hen vertelt hoeveel geld er omgaat in de schuldenindustrie en hoeveel loonbeslag een werkgever kost, begint het beeld te kantelen. Dan zien ze dat voorkomen beter is dan ontschulden.'

Een ander verhaal

Ook in De Wolden kunnen ondernemers veel meer aan preventie doen. Paul Leenaarts: 'De notaris en het uitzendbureau kunnen bijvoorbeeld vroegtijdig financiële problemen signaleren.'

Een casus kan veel verhelderen over de achtergronden van schulden, is de ervaring van Johan Bosman. 'Op een Rotarybijeenkomst waarvoor ik was uitgenodigd vertelde ik over een gezin waarmee we afspraken hadden gemaakt voor een terugbetaalregeling. De hulpverlener belde na vijf dagen hoe het ermee stond, maar kreeg de wind van voren. "Waar bemoei je je mee? Ik ben toch geen miljonair." De hulpverlener liet zich niet afschepen en ging nogmaals op huisbezoek. Wat bleek? Ze hadden tal van andere problemen, die waren begonnen na het overlijden van hun kind. Dan is het ineens een heel ander verhaal.'

Microkrediet

Inmiddels is Monique Huizenga benoemd als kwartiermaker. Johan Bosman: 'Zij is ook coördinator bij de [Hoogeveense Uitdaging](#). Zij kan werelden met elkaar verbinden.'

En dat is nodig om spijkers met koppen te slaan. Paul Leenaarts: 'Mobility Mentoring maakt duidelijk wat er allemaal omgaat in de hersenpan van iemand met geldstress. En ook dat een duurzame oplossing dus vraagt om een langdurige investering.'

Wat Johan Bosman betreft gaat het dan onder andere om afspraken over al gestarte activiteiten, waaronder:

1. Verlenging van een project met woningcorporatie Domesta over het vroegtijdig opsporen van huurachterstanden en het voorkomen van huisuitzetting.
2. Uitbreiding van een project rond microkrediet. 'Voor mensen met een acuut geldprobleem vanwege onverwachte kosten. Een heel succesvol project, juist omdat het aan de voorkant zit.'

Geslaagd is het project Moedige Mensen als het beoogde netwerk en de integrale benadering echt van de grond komen, vindt Paul Leenaarts. 'En als het aantal mensen met geldproblemen en schulden daardoor echt daalt,' aldus Johan Bosman. 'We moeten veel eerder signaleren en de hulpdrempel lager maken. We zullen armoede niet totaal kunnen uitbannen, maar we kunnen hopelijk wel zorgen dat mensen met weinig geld toch een goed leven leiden.' ■

Rob Moenandar,
beleidsmedewerker
Sociale Zaken gemeente
Smallingerland

Rachel van den Hoogen,
directeur-bestuurder M.O.S.

MOEDIGE MENSEN!

Armoede heeft veel gezichten

Friesland / Smallingerland

‘Vaak zijn schulden eigenlijk onnodig, ze ontstaan omdat mensen de wegen naar voorzieningen en preventieve ondersteuning niet kennen. Het mooie van Moedige Mensen is dat je met partijen samenwerkt die niet je “usual suspects” zijn, zoals het bedrijfsleven en het onderwijs. Juist dankzij dergelijke samenwerking kun je echt werk maken van preventie en vroegtijdige begeleiding bij financiële problemen.’

- **Moedige Mensen kwam als geroepen**
- **Drie themagroepen: Klantreis, Slimmer verbinden vanuit beleidsvelden, De schaamte voorbij**
- **Verbinden met de aanpak van laaggeletterdheid en een ongezonde leefstijl**

Sinds de crisis merken de sociaal werkers van M.O.S. dat steeds meer mensen in de schulden raken, stelt Rachel van den Hoogen. ‘Daarom zijn we eind 2015 in gesprek gegaan met partijen op het gebied van schuldhulpverlening om meer aan preventie te doen; maar dat kwam niet meteen van de grond. Toen de aankondiging van Moedige Mensen kwam was ik meteen geïnteresseerd.’ Ondertussen merkte de gemeente Smallingerland dat van steeds meer mensen het vermogen onder bewind wordt gesteld, aldus Rob Moenandar. ‘Bovendien steeg het aantal initiatieven van vrijwilligersorganisaties op het gebied van armoedebestrijding, zoals de Kledingbank en de Voedselbank. Hun groeiende clientèle vertaalde zich vervolgens in hogere subsidieaanvragen.’ »

MOEDIGE MENSEN!

Inventarisatie leverde drie thema's

Vanuit de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) was het tijd voor een nieuw gemeentelijk beleidsplan op het gebied van schuldhulpverlening. Rob Moenandar: 'De toenmalige wethouder Nieske Ketelaar (PvdA) was ambitieus op dit terrein. Ze wilde vooral de nadruk op preventie.'

De aftrap voor dat beleidsplan was een congres in stadsschouwburg De Lawei in Drachten (oktober 2016), met onder meer een presentatie van Jacqueline Beekman over Moedige Mensen. Dat congres fungeerde bovendien als opmaat voor de twee bijeenkomsten van Moedige Mensen in Smallingerland. De eerste ervan was vooral een inventarisatie van lopende activiteiten rond armoede en schulden, én wat op dat gebied nog wordt gemist. De input kwam van het sociaal werk, de gemeente, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven, waaronder de Rabobank.

Tijdens de tweede bijeenkomst zijn groepen gevormd rond drie thema's:

1. Klantreis
2. Slimmer verbinden vanuit beleidsvelden
3. De schaamte voorbij: hoe kun je financiële problemen uit de taboesfeer halen, zodat mensen eerder hulp zoeken zonder dat ze zich gestigmatiseerd voelen?

Bovendien is het ambitiedocument Moedige Mensen ondertekend, met als belangrijk doel het prille netwerk te versterken en uit te bouwen. Rachel van den Hoogen: 'Zodat we als netwerk sneller en slagvaardiger kunnen acteren op casusniveau. En ja, dat betekent ook dat je zo nodig buiten de lijntjes kleurt...'

Ten tweede: preventie handen en voeten geven. Rob Moenandar: 'Bijvoorbeeld door te verbinden met de aanpak van laaggeletterdheid en een ongezonde

leefstijl. Dat zijn factoren die het risico op armoede vergroten, ook daar moet je structureel iets aan doen.'

De vele gezichten van armoede

De twee bijeenkomsten bieden prima aanknopingspunten om spijkers met koppen te slaan. Rachel van den Hoogen: 'Bovendien was het een verrijkende uitwisseling van beelden en kennis over armoede. Armoede heeft veel gezichten.' Rob Moenandar: 'Als gemeente ben je geneigd om gebaande paden te bewandelen. Je opent een loket voor dergelijke vraagstukken, tijdens kantoortijden. Maar anno 2017 zijn er veel meer manieren om je doelgroep te benaderen. Via sociale media, via basisscholen en via een netwerk als dit.' Ook de inzichten vanuit [Mobility Mentoring](#) vielen in goede aarde. Rob Moenandar: 'Daar willen we graag een pilot mee doen. Maar dat lijkt me meer iets voor gemeente en de M.O.S. dan voor het Moedige Mensennetwerk.'

De bal in het netwerk laten

De kwartiermaker kan de nu al opgewekte positieve energie omzetten in daden, verwacht Rob Moenandar. Toch blijft het eigenaarschap een zaak van het netwerk, vindt hij. 'Het is verleidelijk om dat als gemeente naar je toe te trekken, maar je moet de bal juist in het netwerk laten liggen.'

Verder vooruitkijkend hopen beiden dat dankzij Moedige Mensen2 preventie concreet gestalte krijgt in Smallingerland. Rachel van den Hoogen: 'Zodat mensen vroegtijdig hun vragen over of geldzorgen met iemand kunnen delen en ze op tijd de juiste informatie en begeleiding krijgen. En "de ketens" moeten goed in beeld zijn rond dit onderwerp. Vandaar bijvoorbeeld ook de deelname van het UWV. Als mensen hun baan verliezen is dat een risico, daarvoor moet je schakelmomenten creëren.' ■

Tonny's verhaal Naar Thailand

'Vrienden hadden me nog zo gewaarschuwd. Maar ik ben van nature impulsief en optimistisch. Ik wilde de liefde achterna en iets nieuws opbouwen. Terwijl ik een prima baan had als manager in de horeca. Op kosten van de baas heb ik me via cursussen opgewerkt tot mbo4-niveau. Hartstikke leuk werk, ondanks de stress op drukke dagen. Wel wat schulden, maar die waren overzichtelijk, die betaalde ik netjes terug. Ik heb nooit goed met geld kunnen omgaan, in tegenstelling tot mijn moeder en mijn broer. Ik ben - of liever wás - altijd de eerste die een rondje geeft. En als iemand geld nodig heeft, dan trek ik meteen mijn portemonnee, dat zit in me.'

'Toen ik ontslag nam kreeg ik een aardige afkoopsom mee. € 17.000, daar kun je in Thailand heel wat mee doen. De eerste tijd ging het ook prima. Ik was er al een paar keer geweest en ik had een huis laten bouwen. Het was een hele lieve meid. We kenden elkaar via internet en ze heeft wonderbaarlijk snel Engels geleerd. Binnen de kortste keren waren we getrouwd, volgens de Thaise wet dan.'

'Op een dag gingen we een scootertocht maken. Dat deden we wel vaker, even er tussenuit. Opeens ging er vlak voor me een vrachtwagen vol in de remmen. Zij zat achterop en werd gelanceerd. Ze kwam verkeerd terecht en brak haar nek. Op slag dood. Daar sta je dan in een land waar niemand Engels spreekt...'

'Maar ik wil het niet te veel over Thailand hebben, dan komt alles terug. Al met al heeft dat verhaal maar twee maanden geduurd. Gelukkig had ik mijn huurwoning in Utrecht aangehouden, dus ik had wel een dak boven m'n hoofd. Maar geen baan en ook geen geld. Het was midden in de crisis en er zat niemand te wachten

op iemand van tegen de vijftig. Ondertussen waren mijn schulden flink opgelopen, want ja, ik heb ook de begrafenis betaald.'

'Dan komt er een fase dat je de post niet meer openmaakt. Onbegrijpelijk achteraf, maar je weet toch wel wat er in die envelop zit. Het geeft enorm veel stress, elke dag weer; je wereldje wordt steeds kleiner. Zie dan nog maar eens perspectief te ontdekken...'

'Op mijn rondje kom ik altijd langs een spoorweg-overgang. Op een dag begonnen daar net de bellen te rinkelen. In een split second dacht ik "ik stap ervoor". Totaal onverwacht, het schoot ineens door mijn hoofd. Daar schrok ik zo van dat ik meteen hulp heb gezocht. Zodoende kwam ik bij een maatschappelijk werkster terecht. Dat was mijn redding, zij heeft het hele verhaal uit me gepeuterd en alles voor me geregeld. Een budgetcursus, alles op orde brengen, noem maar op.'

'Ik heb een schuld van dik € 40.000, waarvan ruim de helft door rente, boetes en incassokosten. Ik ben onder bewind gesteld en leef van € 50 in de week. Dat gaat net. En het is erg prettig dat je zelf niet meer al die deurwaarders op je dak krijgt. Ik schrijf al mijn uitgaven op, loop alle aanbiedingen af. En ik eet maar 1800 calorieën per dag, in plaats van de 2.500 die passen bij mijn postuur. Soms schuiven mijn moeder en mijn vrienden me wat toe. Schaamte? Heel erg. Maar daar moet je doorheen, anders kom je je huis niet meer uit.'

'Ik zit nog steeds niet in een schuldsaneringstraject van de Kredietbank. Vijftien jaar geleden had ik namelijk ook een Thaise vriendin; zij trok bij me in, maar kreeg zo'n heimwee dat ze terugging. Toch stond ze nog steeds op mijn adres ingeschreven. Wist ik veel. En zolang ik niet kon bewijzen dat ze niet meer bij me woonde, kreeg ik geen schuldhulpverlening. En ook geen huursubsidie. Dat is nu eindelijk rechtgezet, maar nu liggen er nog twee van de pakweg tien schuldeisers dwars. Als dat is geregeld kan ik beginnen.'

'Ik solliciteer me suf. Conciërge op een school lijkt me heel leuk, maar tot nu toe kom ik er niet tussen. Dat is wel zwaar, al die afwijzingen. Dan wil je 's morgens de dekens wel eens over je heen hoofd trekken. Uiteindelijk raap ik mezelf wel bij mekaar en ga sporten. En ik doe vrijwilligerswerk.'

'Het punt is: het is echt mijn eigen schuld. Ik kan niemand iets verwijten. Toen ik mijn baan wilde opzeggen had ik beter moeten luisteren naar de adviezen, of de zaken op een rijtje moeten zetten. Op papier. Dan zie je het staan!'

'Wat me nu zou helpen? Misschien iemand die me begeleidt bij het solliciteren, een ondernemer die ook andere ingangen weet. Want ik wil dolgraag werken, een baan is zo goed voor je eigenwaarde. En één ding weet ik zeker: als ik uit de rode cijfers ben, is dat voorgoed. Dit overkomt me echt geen tweede keer.' ■

MOEDIGE MENSEN!

Meer people, minder profit

Groningen

‘Te weinig geld in de knip is maar een deel van het armoedeverhaal. Minstens zo ontwrichtend is de sociale uitsluiting die er vaak mee gepaard gaat en die zeker kinderen hard treft in hun ontplooiing. Om daar werkelijk wat aan te doen moeten we nog harder lopen en verbindingen leggen met het bedrijfsleven.’

- **Energierijke tweede bijeenkomst in skybox van Euroborg**
- **Vier oplossingsrichtingen: Versterken van het netwerk; Kinderen/jongeren in armoede; Mensen aan het werk; Verbeteren processen rond schulden**
- **Derde bijeenkomst gepland; definitief ambitiedocument in de maak**

Sociaaleconomisch gezien heeft het Noorden de wind niet mee, stelt Peter Elmont (directeur-bestuurder SPINN). ‘Onze sociaal werkers krijgen steeds meer mensen met steeds complexere financiële problemen. Daarom waren we al bezig contact te leggen met bedrijven toen Jacqueline Beekman me benaderde, dus ik was direct gecharmeerd van Moedige Mensen.’

De eerste bijeenkomst was met ruim zestig mensen drukbezocht, want in Groningen gebeurt al veel, dankzij bijvoorbeeld [Jimmy's](#) (jongeren), de [Groningse Uitdaging](#) en [Stichting Leergeld](#), [Stichting Urgente Noden \(SUN\)](#) en de Voedselbank.’

Toch verliep de première niet vlekkeloos. Anja Aaldering: ‘De techniek haperde en voor de aanwezige ervaringsdeskundigen duurde het inventariseren te lang, ze wilden meteen spijkers met koppen slaan.’

Yvonne Turenhout,
directeur-bestuurder
CMO STAMM

Anja Aaldering,
directeur-bestuurder
stichting MJD

Peter Elmont,
directeur-bestuurder
stichting SPINN

MOEDIGE MENSEN!

Rechtgezet

De stoeve start is rechtgezet dankzij een toegespitste voorbereiding van de tweede bijeenkomst. Anja Aaldering: 'Als initiatiefgroep hebben we de aanwezigen van de eerste bijeenkomst persoonlijk gevraagd naar hun wensen.'

Ook de entourage (stadion Euroborg) droeg bij aan een veel actiever vervolg. Yvonne Turenhout: 'We hadden vooraf oplossingsrichtingen vastgesteld en die middag hebben we besproken wie aan welke oplossing kan bijdragen er zich eraan wil committeren.'

Mooi was ook dat naast ambtenaren twee wethouders aanschoven: Mattias Gijsbertsen (Groningen) en Bert Nederveen (Zuidhorn).

Er werd gesproken in vier werkgroepen, overeenkomstig de vier oplossingsrichtingen:

1. Versterken van het netwerk (waaronder verbinden van arm en rijk, ook in de wijk; en hoe organiseren we solidariteit in de wijk?)
2. Kinderen/jongeren in armoede
3. Mensen aan het werk
4. Verbeteren van institutionele processen rond schulden (schuldeisers en hun rol, social return in de wijk)

Kom met je verhaal

In de eerste werkgroep ging het onder meer over een initiatief vanuit de Voedselbank in Groningen om rijk en arm te verbinden. Peter Elmont: 'Hoe zou je dat in dorpen, buurten en wijken kunnen doen, samen met het bedrijfsleven?' Verrast was hij door de uitnodigende houding van de aanwezige ondernemers. 'Ze zeiden: "wij hebben onze netwerken, haak daarbij aan en kom met je verhaal". Dat was heel inspirerend.'

Groep 4 stelde voor een top-tien te maken van lokale bedrijven die vaak te maken hebben met klanten die

schulden opbouwen. Anja Aaldering: 'Webwinkels, energiebedrijven en woningcorporaties bijvoorbeeld. Die hebben deels dezelfde probleemgevallen. Op hen kun je focussen in je aanpak. Maar denk ook aan maatjesprojecten waarbij ondernemers mensen helpen om een eigen bedrijf op te zetten.'

Yvonne Turenhout: 'En je moet binnen schuldeisers-processen voorkomen dat mensen worden uitgezet vanwege een schuld van € 400, terwijl de kosten van uitzetting oplopen tot € 4000. Daar heeft niemand wat aan.'

Niet alleen mkb

In deze regio is de afstand tussen rijk en arm groot, stelt Anja Aaldering. 'Veel mensen met een goed inkomen hebben geen idee van wat het is om niet rond te kunnen komen. Sommige ondernemers willen best helpen, maar hebben te weinig beeld van waar het bij armoede en schulden om gaat. Met gerichte themabijeenkomsten kun je daar wat aan doen.' Yvonne Turenhout: 'Het is belangrijk dat naast het mkb ook grotere werkgevers aanhaken bij Moedige Mensen.' Maar Peter Elmont kiest in en rond Leek eerder voor lokale ondernemers: 'Denk bijvoorbeeld aan de plaatselijke supermarkt.'

De impact van schulden

Mobility Mentoring was voor sommigen een eye opener. Peter Elmont: 'Als je weet welke impact schulden kunnen hebben, heeft dat gevolgen voor je aanpak.' Bij CMO STAMM was Mobility Mentoring al bekend. Yvonne Turenhout: 'We hebben het concept omarmd. Net als de GKB die binnen de klassieke schuldregeling quick wins wil realiseren op basis van het Mobility Mentoringconcept. Ze verwachten met kleine veranderingen veel te bereiken.'

Dat alles zorgt ervoor dat er nu voldoende elan is voor Moedige Mensen. Voor de zomer volgt nog een derde plenaire bijeenkomst, met de presentatie van het definitieve ambitiedocument. Na de zomer gaan de werkgroepen aan de slag.

Belangrijk is dat ook het onderwijs nog meer aansluit, stelt Peter Elmont. 'Het basisonderwijs, de Hanzehogeschool en het Noorderpoortcollege. Hen heb je absoluut nodig om het thema kinderen/jeugd concreter te maken. Een kwartiermaker kan dat zeker versnellen en consolideren.'

Wanneer is het project geslaagd?

Peter Elmont: 'Als we samen, dus inclusief het bedrijfsleven, echt iets aan armoede hebben kunnen doen. Zodat mensen ook beter beseffen wat er allemaal speelt. Een genuanceerder beeld zou al winst zijn, dan heb je een basis voor een andere aanpak.'

Anja Aaldering: 'Voor een structurele oplossing heb je de landelijke politiek nodig, maar lokaal moeten we doen wat we kunnen. We kunnen niet toezien hoe polarisatie wijken ontwricht, dat past niet in een beschaafde wereld. Daarom is Moedige Mensen een prima project, hoe pril dan ook.'

Yvonne Turenhout: 'Het is geslaagd als bedrijven zich hebben aangesloten en ambassadeurs zijn. Als ze initiatieven uit het netwerk Moedige Mensen ondersteunen, maar ook oog hebben voor hun eigen werknemers met financiële problemen, en hun organisatie oprekken om meer arbeidsplaatsen te scheppen. Meer people is meer profit.' ■

Eigen kennisinstituut

Vanwege hun grote sociaalmaatschappelijke opgave hebben de provincies Groningen en Drenthe een apart kennisinstituut: CMO STAMM, dat een ondersteunende taak heeft bij innovatie op maatschappelijk gebied.

Met daaraan gekoppeld het SociaalPlanbureau Groningen en het Trendbureau Drenthe (in oprichting). Beide instellingen volgen trends en ontwikkelingen binnen het sociale domein. Yvonne Turenhout: 'We doen al veel rond armoede, bijvoorbeeld rond de website www.Armoedegroningen.nl. Bovendien zijn we betrokken bij een onderzoek van de RUG naar generationele armoede.'

Miriam Bryson,
directeur-bestuurder
Stichting Welzijn Rijswijk

Björn Lugthart,
wethouder Rijswijk

MOEDIGE MENSEN!

Alles draait om preventie

Haaglanden / Rijswijk

‘Jongeren sluiten soms in twee minuten een abonnement af waar ze twee jaar aan vast zitten. Dan hebben ze net een baantje en van hun eerste salaris pakken ze eens flink uit, zonder dat ze de financiële consequenties overzien. Kleine lettertjes hebben dan soms grote gevolgen...’

- **Van meet af aan soepele samenwerking met gemeente**
- **Enkele grote bedrijven aangehaakt vanuit het netwerk van de wethouder**
- **Een kerngroep en vijf werkgroepen: Preventie; In je kracht zitten; Maslow; Ervaringsdeskundigen; Kinderen in Armoede**
- **Werkgroepen zijn voortvarend aan de slag gegaan**

De sociaal werkers van Welzijn Rijswijk stuiten regelmatig op verborgen armoede en schaamte over schulden. Miriam Bryson: ‘Bij mij als bestuurder van een sociaalwerkorganisatie groeide het besef dat we daar echt meer aan moeten doen.’ Maar er was nog een reden waarom Moedige Mensen op het juiste moment kwam. ‘De gemeente heeft een armoedeconferentie gehad en samen met maatschappelijke partners armoedebeleid ontwikkeld. Met als een van de doelen een netwerk oprichten. Dus wat lag meer voor de hand dan dat te koppelen aan Moedige Mensen?’

Het leidde tot een energieke eerste [bijeenkomst](#). Miriam Bryson: ‘Het netwerk van de gemeente en de wethouder maakte het veel makkelijker om ondernemers te benaderen. Daardoor doen er directeurs van grote winkelbedrijven mee met Moedige »

MOEDIGE MENSEN!

Mensen. Sommige jonge medewerkers raken door hun uitgavenpatroon in financiële nood. Deze werkgevers willen hun verantwoordelijkheid nemen om daar iets aan te doen. Ze zijn betrokken, denken mee, leveren input. Heel positief.'

Verder waren er gedreven en deskundige professionals van uiteenlopende maatschappelijke partijen.

Vijf werkgroepen

De inventarisatie leverde in eerste instantie vijf thema's op en daarmee vijf werkgroepen:

1. Preventie
2. In je kracht zitten
3. Maslow
4. Ervaringsdeskundigen
5. Kinderen in Armoede

In de periode tussen de twee plenaire bijeenkomsten (in februari en in april) kwamen de werkgroepen bijeen. De leden van de kerngroep verdeelden zich zo veel mogelijk over de werkgroepen. Op de bijeenkomst in april hebben de werkgroepen in een pitch hun plannen toegelicht. Miriam Bryson: 'Wat betreft preventie richten we ons vooral op scholen. Kunnen we een doorlopende leerlijn ontwikkelen waarbij het bedrijfsleven ook betrokken wordt? De Rabobank doet bijvoorbeeld al veel aan voorlichting en maakt daarvoor zelfs mensen vrij.'

Een nieuw idee was de "smart box". 'Vrouwen ontvangen een "blijje doos" bij een zwangerschap. Waarom maken we geen variant voor jongeren die hun eerste salaris krijgen, zodat ze automatisch info ontvangen over budgettering en financiële valkuilen?'

En eentje voor huurders van een corporatie als je voor het eerst een huurwoning betreft?'

Urgentiegevoel

De netwerkbenadering heeft haar meerwaarde nu al bewezen, vindt Miriam Bryson. 'Het is leerzaam om van ondernemers te horen waarom ze doen wat ze doen. Zij kijken naar de meerwaarde op lange termijn. Wat levert het op? Want een werknemer met schulden is een kostenpost, dat maakt het urgentiegevoel veel groter.' Tegelijkertijd pleit ze voor gebruikmaken van ervaringsdeskundigen. 'Van hen hoor je over knelpunten in de dienstverlening en waarmee ze geholpen zijn of zouden zijn. Daar kun je als netwerk je voordeel mee doen. Over een quick win gesproken...'

Liefst lokaal

Tevreden is Miriam Bryson als er uiteindelijk een duurzaam netwerk staat. 'Liefst op buurtniveau; vanuit betrokkenheid bij dat specifieke stukje van Rijswijk. Zodat je je niet bekommert om een anoniem persoon, maar om je buurman of je buurvrouw. En dat je van daaruit kunt werken aan gedragsverandering, dat is de crux. Want wie doet wat hij deed, krijgt wat hij kreeg. Dat moet je doorbreken.' ■

Gon Mevis,
directeur-bestuurder
ContourdeTwern

MOEDIGE MENSEN!

Interview

Faciliteer je eigenlijk niet het voortbestaan van armoede?

Midden-Brabant

**‘Als we al zoveel doen maar het armoedeprobleem als geheel toch niet wordt opgelost, doen we dan wel het goede? Zijn we dan eigenlijk niet bezig om alleen de scherpe kantjes ervan af te halen en het voortbestaan van armoede te faciliteren?’
(Gon Mevis)**

Hoe haal je bedrijfsleven binnen je netwerk? Dat is de vraag waarmee veel sociaalwerkorganisaties worstelen. Zo niet ContourdeTwern. Gon Mevis overlegt een lange lijst met projecten waarbij lokale ondernemers allang betrokken zijn. Neem de [Quiet 500](#) of [Gerrit Poels, de Broodpater](#), bekend van radio en tv. Of neem de stichting Willem II betrokken, die onlangs is opgericht. Gon Mevis: ‘Dat is een uitvloeisel van een maatschappelijk convenant dat de gemeente Tilburg een paar jaar geleden sloot met deze voetbalclub. Maar nu de gemeente is afgehaakt als financier zijn bedrijven bijgesprongen. En dat leidt ook tot bijzondere vormen van fondsenwerving. Een direct-marketingbedrijf traint mbo-leerlingen, zij gaan bezoekers van de wedstrijd Willem II-PSV benaderen met formulieren voor steun aan de stichting. Inclusief hesjes, banieren, et cetera. Daar spelen we als ContourdeTwern een rol in. Willem II vindt het maatschappelijk actief zijn belangrijker dan voetballen. Vandaar ook activiteiten als “Playing for succes”, “Op de stip” en “Streetleague”. Momenteel zoeken we een coördinator en de benodigde fondsen daarvoor.’

MOEDIGE MENSEN!

Hoe belangrijk is zo'n coördinator?

Gon Mevis: 'Erg belangrijk. Zonder een betaalde kracht blijft het bij drijven op het enthousiasme van het eerste uur. Dat is mooi, maar zakt ooit in. Je moet een spin in het web hebben die je met een opdracht op pad kunt sturen. Die ontlast ook de initiatiefnemers, zodat die het kunnen volhouden. Dat zie je ook bij een ander project hier: [Mooi zo Goed zo](#). Dat draait om goederen die bedrijven overhouden en die ze beschikbaar stellen aan maatschappelijke organisaties. Draait als een tierelier, iedereen in Tilburg kent het. De coördinator wordt door de gemeente gefinancierd en is bij ons in dienst. Die weet een enorme spin-off te behalen en zorgt voor continuïteit.'

En wat doen jullie zelf qua armoedebestrijding?

Gon Mevis: 'We doen onder andere mee met het [Het elftal tegen armoede](#) dat de strijd aanbindt met geldnood, dankzij samenwerking tussen het maatschappelijk middenveld, het bedrijfsleven en de gemeente. We werken aan een structurele oplossing, met projecten als "Rust in je hoofd, financiën op orde", rond vroegsignalering en budgetbeheer. Eerlijk gezegd zijn daar overwegend maatschappelijke organisaties bij betrokken. Mocht dat een probleem worden dan kan de financiële redzaamheidsdialoog een manier zijn om het bedrijfsleven erbij te betrekken. Het punt is alleen: bedrijven die maatschappelijks iets willen betekenen zijn hier al behoorlijk bevroegd, die nemen hun verantwoordelijk allang! Het punt is dus: kun je nog andere bedrijven bereiken dan de usual suspects?'

Doen we dan met z'n allen wel het goede? Midden-Brabant zit namelijk wel in de schulden top tien! Of zijn we aan het pappen en nathouden?

Gon Mevis: 'Deels wel. Al die activiteiten draaien uit op schuldenverlichting, niet op schulden de wereld uit. Anders gezegd: armoede wordt dragelijker, niet opgeheven. En niet voor niets is Tilburg een van de [pioniers](#) van het basisinkomen. Mensen met schulden zijn zo druk bezig met geld dat ze verder nauwelijks ergens aan toe komen. Hun IQ daalt vanwege de stress. En ze hebben ook de neiging onder de radar te blijven, hen bereik je moeilijk met al je goedbedoelde initiatieven. Daarom doen we ook samen met [Tranzo](#) een participierend [onderzoek](#), juist onder die meest hardnekkige groep. Gebaseerd op de [presentietheorie van Andries Baart](#): er zijn. Wat blijkt uit de literatuurstudie vooraf: we zien niet voldoende in dat mensen in een overlevingsstrategie er belang bij hebben om de structuren, de gevestigde orde juist te vermijden! Daar moet een sociaal wijkteam mee zien te dealen, want deze mensen verwachten niets van de overheid, alleen controle en verantwoordingsplicht. Op de keper beschouwd is dat een begrijpelijke strategie, dat is een onderdeel van "De Kloof". We onderzoeken nu hoe sociaal werk daar wél op kan aansluiten. We moeten dat echt goed analyseren. Aanhaken bij de problemen die mensen ervaren en hen niet overladen met het zoveelste idee. Tegelijkertijd kun je ze ook oplossingen bieden waaraan ze zelf niet zo snel denken: kan dit iets voor jullie zijn? Dat is en blijft lastig manoeuvreren.' ■

Arjan de Jong,
senior business developer
Nuon

MOEDIGE MENSEN!

Interview

De normaalste zaak van de wereld

Zelf vindt Arjan de Jong zich helemaal geen Moedig Mens. ‘Van huis uit heb ik meegekregen dat je klaar staat voor een ander. Niet vanuit religieuze of politieke motieven, maar omdat het de normaalste zaak van de wereld is. En bovendien: nú heb ik het goed, maar dat is geen vanzelfsprekendheid. Er hoeft maar iets te gebeuren en je bent zélf degene die hulp nodig heeft. Ik zou dan graag geholpen worden dus help ik nu zelf ook anderen.’

‘Wat ook scheelt is dat ik zelf niet in weelde ben opgegroeid; en mijn voorouders van moederskant al helemaal niet. Die verlieten Elburg toen daar voor vissers geen droog brood meer was te verdienen. Ze trokken naar Amsterdam, maar dat was ook niet meteen een vetpot.’

‘Mijn vrijwilligerswerk begon na een reis door Tanzania. Daar ontmoette ik een Amerikaanse die in de stad Arusha een schooltje runt. Eenmaal weer thuis heb ik de [OneMoment Foundation](#) opgericht. Mede dankzij onze fundraising staat daar nu een echt schoolgebouw.’

‘Inmiddels doen we met OneMoment niet meer aan fondsenwerving, maar helpen we om op een ondernemende manier bestaande projecten te versnellen. Zodoende zijn we bijvoorbeeld betrokken bij [HackYourFuture](#) en proberen we vluchtelingen aan een baan in de ICT te helpen. Met veertig vrijwilligers van onder andere de Hogeschool van Amsterdam geeft HackYourFuture hen een half jaar training; niet alleen qua ICT-vaardigheden maar ook over hoe het er in een eigentijds “Techteam” aan toe gaat. Daarna zoeken wij via ons netwerk »

MOEDIGE MENSEN!

een stageplek. Zo hebben we al zes vluchtelingen als developers geplaatst bij bedrijven.'

'Daarnaast doe ik iets in mijn eigen wijk. Ik woon in appartementengebouw aan de Zaan. Achter ons loopt de straat Oostzijde, daarachter ligt een buurt waar mensen minder te besteden hebben. Ik wil daar een pop-up-restaurant beginnen, waar mensen zonder baan werkervaring kunnen opdoen. Dat doe ik samen met het sociale wijkteam.'

'Hoe zoiets begint? Met een idee. Hoe kun je toegevoegde waarde hebben voor deze buurt? Hoe haal je er vrijwilligers bij en de nodige fondsen? Daar is geen recept voor, dat verschilt per initiatief. Je bekijkt wat je het meest kansrijk acht en dan begin je gewoon.'

'Ach moed, wat is moed... Wacht, ik zoek het even op. "Dapperheid, onverschrokkenheid", zegt Van Dale. Nou ja, je moet wel kunnen omgaan met tegenslagen, de moed erin houden, dus in die zin heb je moed nodig. Maar tegenslagen stimuleren mij juist om gas te geven, dan smaakt het uiteindelijk succes ook zoeter.'

'Het is ook niet zo dat ik er dagen achtereen aan bezig ben, we doen het allemaal naast ons werk. En het gaat ook niet per definitie om ingewikkelde dingen. Soms volstaat het om iemand per mail in contact te brengen met iemand in ons netwerk. En achteraf blijkt dan soms dat die link heel belangrijk is geweest. Maar het is aan degene die hulp ontvangt om te beoordelen wat het waard is, niet aan de hulpgever.'

'Wat ons bindt als bestuursleden? Onze politieke opvattingen lopen in ieder geval uiteen. Zelf ben ik liberaal, ik ben voor vrijheid en onafhankelijkheid. Armoede is daarvoor een beperkende factor, dat belemmert je op alle fronten. En armoede is ook helemaal niet nodig, gezien de welvaart in Nederland. Er zijn allerlei regelingen om mensen bij te staan, maar die zijn veel te ingewikkeld. Bovendien komen mensen vaak pas in beeld als er al grote schulden zijn. Die hadden voorkomen kunnen worden als iemand bij bijvoorbeeld de gemeente een totaaloverzicht zou hebben van de financiële situatie van een cliënt. Op zich is het goed dat we de privacy goed beschermen, de Autoriteit Persoonsgegevens is een prima waakhond. Maar ja, als de waakhond de ambulancebroeder bijt...'

'Ken je de Britse dirigent Benjamin Zander? Hij heeft een boek geschreven met als titel *The art of possibilities*. En hij heeft het vaak over "[shining eyes](#)", dat spreekt me enorm aan. Want dat is inderdaad precies waarvoor je het doet, je hoopt dat je bij iemand weer een glimlach teweeg kunt brengen. Dat is echt goud waard.' ■

Lidewijde Koot,
directeur Rabobank
Arnhem en Omstreken

MOEDIGE MENSEN!

Dat wat werkt gaan we doen

Midden-Gelderland / Arnhem

‘Het hoeft niet altijd zo ingewikkeld te zijn om als bedrijf of inwoner iets te doen. Je bent niet direct vrijwilliger voor het leven, je hoeft geen schuldhulpverlener te worden en in complexe problemen te duiken. Als doorsnee Arnhemmer kun je ook gewoon een bijstandsmoeder helpen haar administratie weer op orde te brengen.’

- Moedige Mensen haakt aan bij net gestarte Arnhemse Dialoog
- Een kerngroep en drie werkgroepen: Preventie/educatie, Vroegsignalering, Versterken van de cliënt
- Coördinator is sinds april 2017 aan de slag
- Eerste prioriteit: digitale sociale kaart rond armoede en schulden

Al voor Moedige Mensen naar Arnhem kwam was men daar bekend met de Sallandse Dialoog. Lidewijde Koot: ‘Mariska Perrier ([Arnhemse Uitdaging](#), stimulator maatschappelijk ondernemen) vroeg ons of we zoiets ook in Arnhem konden opzetten. Daar zagen we meteen brood in; sowieso zijn er in Arnhem wijken waar van oudsher veel mensen met financiële problemen wonen, maar het thema problematische schulden is veel groter dan dat. Alleen weet niemand precies om wie het gaat en hoe groot hun problemen zijn.’

Daarmee was de Arnhemse Dialoog geboren. In de loop van 2016 zijn drie bijeenkomsten met deelnemers van publieke en private partijen georganiseerd om hun visies en ervaringen bijeen te brengen. Dat leverde drie hoofdthema's op: Preventie/educatie, »

MOEDIGE MENSEN!

Vroegsignalering en Versterken van de cliënt. 'En net toen we ons erover beraadden hoe we dat concreet konden uitwerken klopte Jacqueline Beekman aan. Mede dankzij haar presentatie over Moedige Mensen op een vervolgbijeenkomst in november 2016 hebben we definitief besloten om verder te gaan.'

Doorsnee Arnhemmer

Het elan was er, maar ook de behoefte aan een coördinator om dat commitment vast te houden en in te zetten voor concrete opgaven. Met dank aan vijf verschillende geldbronnen en één administratieve opdrachtgever is daarvoor Bianca Hutten aangetrokken. 'Er gebeurt al heel veel; vanuit kerken, diverse fondsen, vrijwilligers, de Voedselbank, Kledingbank, sociaalwerkorganisaties, noem maar op. Dat willen we versterken vanuit dit nieuwe privaat-publieke netwerk. En dat begint met een goed overzicht van wát er dan allemaal al gebeurt. Delta Lloyd heeft al een [schuldengids](#) gemaakt voor Arnhem. Daarvan willen we een uitgebreidere digitale variant maken, zodat hulpverleners en vrijwilligers snel kunnen opzoeken bij wie ze terecht kunnen voor hulp.'

Dat wat werkt

Het ambitiedocument van de Arnhemse Dialoog mikt op minimaal 25 aangesloten organisaties. Dat lijkt haalbaar, al kunnen er meer bedrijven bij. Lidewijde Koot: 'Arnhem fitter, leefbaarder en economisch gezonder maken, daar heeft iedereen baat bij. En daar hoort ook het belang van ondernemers bij.' Bianca Hutten: 'De Arnhemse Uitdaging heeft al veel ervaring met het betrekken van het bedrijfsleven. Recent sprak ik met een bedrijf in de zakelijke dienstverlening dat graag iets voor de stad wil doen. Veel van hun personeelsleden hebben een degelijke financiële achtergrond. Hen kun je koppelen aan initiatieven rond budgetcoaching.'

Daarbij hanteert ze een voortvarende aanpak. 'We hebben nu onze intenties met elkaar gedeeld, prima, maar nu moeten we aan de slag. Dus ik stel al gauw de vraag: wat kun je zelf doen? En daar hoef ik niet per definitie het héle netwerk bij te betrekken. Dat wat werkt, gaan we doen.'

Opeenstapeling van problemen

Als Bianca's sparringpartner en verantwoordingsinstantie fungeert een zevenkoppige kerngroep, met vertegenwoordigers van de lokale Rabobank, Delta Lloyd Foundation, sociaalwerkorganisatie Rijnstad, de Arnhemse Uitdaging, gemeente Arnhem (twee bestuursadviseurs van B&W) en Alliander (energienetwerkbedrijf). Van daaruit worden ook de drie werkgroepen gevoed die aan de slag gaan met kansrijke ideeën op het gebied van hun specifieke thema.

De input vanuit Moedige Mensen wordt gewaardeerd. Bianca Hutten: 'Zo hoor je van mooie voorbeelden elders die we hier in Arnhem kunnen gebruiken.' Ook belangrijk zijn de nieuwe inzichten rond armoede en schulden, bijvoorbeeld vanuit Mobility Mentoring. Lidewijde Koot: 'Het verklaart de opeenstapeling van problemen die vaak het gevolg zijn van armoede en geldstress. Het is niet simpelweg "Eigen schuld, dikke bult", het is veel complexer. Begrip en deze bewustwording helpen om mensen mee te krijgen.'

Ook scholing van derden past daarbij. Bianca Hutten: 'De sociale wijkteams in Arnhem werken met aandachtfunctionarissen rond armoede en schulden. Voor hen - en voor andere professionals en vrijwilligers - willen we een workshop organiseren over nieuwe inzichten zoals Mobility Mentoring.'

Opbrengst

De belangrijkste winst tot nu toe? Lidewijde Koot: 'In heel korte tijd hebben private en publieke partijen elkaar gevonden, het probleem onderkend en de handen ineengeslagen. En in Bianca hebben we iemand gevonden die hen daarbij ondersteunt. Ik ben heel blij dat we dat hebben bereikt.'

Nu gaat het om vasthouden en doorpakken, onderstreept Bianca Hutten. 'Wat mij betreft is de Arnhemse Dialoog geslaagd als we de onzichtbaarheid van armoede hebben verminderd en we een nieuwe draai hebben kunnen geven aan de aanpak ervan. Minder taboe, meer en eerder hulp.' ■

**MOEDIGE
MENSEN!**

Van lokale focus naar bovenlokale synergie

Rivierenland

'In Rivierenland hebben ontwikkelingen doorgaans hun eigen tempo, dat geldt ook voor het voorkomen en bestrijden van armoede en schulden. Bovendien hebben veel gemeenten hier een voorkeur voor kleinschaligheid en een eigen aanpak. Dat leidt tot een zekere terughoudendheid tegenover bovenlokale projecten zoals Moedige Mensen.'

- **Spanning tussen lokale versus bovenlokale aanpak**
- **Maatschappelijk middenveld goed aangehaakt**
- **Twee hoofdthema's: Bevorderen van financiële zelfredzaamheid en Jongeren op scholen (bewustwordingsprogramma's)**
- **Belangrijk doel: bovenlokale bedrijfsleven erbij betrekken**

In Rivierenland telt de groep mensen met een krappe beurs veel laaggeletterden, stelt Johan Andréé namens de directeurs van de betrokken sociaalwerkorganisaties. 'Dan gaat het deels om autochtonen in plattelandsgemeenten die door de komst van buitenlandse fruitplukkers en het verdwijnen van de conservenindustrie hun kansen op de arbeidsmarkt zien dalen. En deels om allochtonen in bijvoorbeeld provinciesteden als Tiel en Culemborg. De problematiek is al met al pittig.'

Dus er gebeurt misschien al veel rond armoede en schulden? 'Het komt op gang, maar we zijn nog niet helemaal "ontschot". »

Johan Andréé,
directeur-bestuurder
Mozaïek welzijnsdiensten

Jeannette Arends,
directeur Stichting
Welzijn Rivierstroom

Annerieke van der Vegt,
directeur-bestuurder
ElkWelzijn

MOEDIGE MENSEN!

Veel gemeenten voeren zelf het armoedebeleid uit, of hebben het neergelegd bij het algemeen maatschappelijk werk en de kerken. Dankzij de decentralisaties en integraal denken komt sociaal werk (welzijn) nu ook in beeld.'

Aan elkaar knopen

Ondertussen is empowerment dringend nodig, al is de vraag ernaar nog niet overal even groot. Johan Andréé: 'Onder cliënten is er van oudsher ontzag voor "de hoge heren", van hen worden oplossingen verwacht. En dat zie je ook een beetje terug op organisatieniveau: men vindt het absoluut zinvol om armoede en schulden met nieuwe partners breed aan te pakken, maar anderzijds is er een neiging om de gebaande wegen te bewandelen.'

Dat is dus de context waarin je Moedige Mensen in Rivierenland moet zien, wil Johan Andréé maar zeggen. 'Enerzijds zie je bedrijven en organisaties die regionaal opereren, maar zowel Tiel als Culemborg hebben ook plannen voor een lokaal Armoedepact. De vraag en uitdaging is dus hoe we dat allemaal op een netwerkachtige manier aan elkaar kunnen knopen.'

Werknemers met schulden zijn kostenpost

Gelukkig gaven de gemeenten Tiel, Culemborg en Neder-Betuwe wel degelijk acte de présence op de eerste en tweede bijeenkomst van Moedige Mensen. 'En het maatschappelijk middenveld haakt ook aan, dus de opkomst was goed. Hooguit constateerden we dat het bedrijfsleven ondanks een ruim uitnodigingsbeleid nog ondervertegenwoordigd is. Terwijl er zeker in de distributiesector en tuinbouw bedrijven zijn die hoge kosten moeten maken voor medewerkers met schulden; vanwege loonbeslag, ziekteverzuim, noem maar op. Die zouden beslist baat hebben bij meer preventie. Wat dat betreft moet de interactie tussen ondernemers en sociaal werk nog een slag verder komen. Hopelijk kan dit project daar een impuls aan geven.'

Daadkrachtige mindset

Een basis daarvoor is zeker gelegd tijdens de tweede bijeenkomst. Een kleiner gezelschap, de inspirerende inbreng van onder meer wethouders en de regionale Rabobankdirecteur zorgden voor een daadkrachtige mindset. Met als voorlopige opbrengst het formuleren van twee belangrijke thema's:

1. Bevorderen van financiële zelfredzaamheid middels preventie, voorlichting, herkenning en bewustwording door professionals en bedrijven
2. Jongeren op scholen en bewustwordingsprogramma's

De aan te stellen kwartiermaker krijgt onder meer als taak die thema's uit te werken in behapbare doelstellingen waar het nieuw te vormen netwerk zijn tanden in kan zetten. Johan Andréé: 'Belangrijk voor met name dat tweede thema is dat ook ROC Rivor (Tiel, Geldermalsen) aanhaakt.'

Bovenlokale synergie

Maar nogmaals: cruciaal is de deelname van het bovenlokale bedrijfsleven. 'Dan zijn we er al voor 40%. Dat kan bovendien een mooie motor zijn om ook voor andere thema's de nodige bovenlokale synergie te creëren, denk aan eenzaamheid, participatie of polarisatie. Als die samenwerking er komt, dus met inbegrip van het bedrijfsleven, dan ben ik al knap tevreden.'

Desiree Curfs,
directeur Participatiebedrijf
Stroomopwaarts

Franc Bongaerts,
directeur-bestuurder
Minters

MOEDIGE MENSEN!

Hoe haal ik het eind van de maand?

Rijnmond

‘Opmerkelijk was onder meer de bijdrage van een uitvaartondernemer. Hij komt bij mensen thuis en stuit soms op stapels rekeningen. Maar op dat moment staat het hoofd van nabestaanden meestal niet naar een goede afhandeling daarvan. Dat leidde tot deze suggestie: vraag in zo’n geval of mensen behoefte hebben aan een coach vanuit bijvoorbeeld het wijkteam of de sociaal raadslieden.’

- **Eerste bijeenkomst met veel deelnemers uit het bedrijfsleven (>50%)**
- **Groeiend begrip voor de problemen achter financiële nood en de verlamme uitwerking ervan**
- **Gemeente nadrukkelijk aangehaakt**

De alliantie tussen uitvaartondernemer en sociaal professionals was een van de inspirerende oplossingen die opkwamen tijdens de startbijeenkomst van Moedige Mensen in Vlaardingen.

Franc Bongaerts: ‘Zo kun je bedrijven effectief inschakelen bij vroegsignalering en preventie.’

En innovatieve ideeën zijn nodig. Desiree Curfs: ‘Als het gaat om armoede, schulden en soortgelijke “slecht nieuws-kwesties” staat Rijnmond altijd in de top-5’.

Hoe druk Minters is met bijvoorbeeld het bijstaan van cliënten bij het invullen van formulieren bleek uit de veelbekeken [Nieuwsuur-uitzending](#) van 10 april 2017. Franc Bongaerts: ‘We kregen mooie reacties van cliënten, collega-organisaties en de lokale politiek. Bovendien zorgde het intern voor een heel positieve sfeer. Het is mooi als je op die manier kunt laten zien wat je doet en waar je voor staat.’

MOEDIGE MENSEN!

Een grote tv

Toch blijft de structurele kant van armoede helaas nog onderbelicht, stellen Franc Bongaerts en Desiree Curfs. 'Dat we in Moedige Mensen samen optrekken benadrukt dat je schulden zelden kunt oplossen vanuit enkel en alleen het perspectief van geld en werk; tien tegen één zit er ook een psychosociale kant aan. Als je die niet aanpakt bestaat het gevaar dat armoede van de ene generatie overgaat op de volgende.'

Bovendien worden schulden in de media nog te vaak geassocieerd met mensen in de bijstand. Franc Bongaerts: 'Sommige kijkers vallen er dan over dat ze toch een gigantische tv in de huiskamer zien staan. Maar dat is juist een deel van het probleem van mensen met schulden: impulsieve aankopen doen vanuit onvermogen om die te beteugelen. Begrip voor die situatie maakt dat je op een andere, integrale manier naar het probleem kunt kijken.'

Desiree Curfs: 'Hoe vaker je het over schulden hebt, hoe meer je merkt dat bijna iedereen weleens langs een financiële afgrond scheert. "Hoe haal ik het eind van de maand?" is voor veel mensen een herkenbare emotie. De uitdaging is om te herkennen wanneer het echt een probleem dreigt te worden en dat bespreekbaar te maken. Hoe eerder je erbij bent, hoe beter we kunnen voorkomen dat het totaal uit de hand loopt.'

Onderdeel van HR-instrumentarium

Meer dan de helft van de 25 deelnemers aan de eerste bijeenkomst kwam uit het bedrijfsleven. Van zorgverzekeraars tot metaalindustrie. Franc Bongaerts: 'Ook zij hebben werknemers die te maken krijgen met loonbeslag, of zich vanwege geldstress ziek melden. Dus werkgevers willen zeker meewerken aan manieren om dat te voorkomen. Tegelijkertijd benadrukten ze dat de oplossing uiteindelijk de verantwoordelijkheid is van de werknemer zélf. En natuurlijk is een ondernemer ook geen hulpverlener, maar je kunt wel zorgen voor korte lijntjes met bijvoorbeeld het wijkteam.'

Belangrijk blijft wel om bij ondernemers meer begrip te kweken voor de omstandigheden die kunnen leiden tot acuut geldgebrek. Desiree Curfs: 'Voorlichting en begeleiding op dat punt moeten een vast onderdeel worden van hun HR-instrumentarium. Daar hebben alle partijen baat bij. Een werknemer met schulden kost een werkgever veel geld dus die investering verdient hij zo terug.'

Belangrijke eerste stap

De eerste bijeenkomst was een vruchtbare eerste stap. Franc Bongaerts: 'We willen een privaat-publiek netwerk met bedrijven van allerlei pluimage, waardoor er een gezamenlijk verantwoordelijkheidsbesef kan ontstaan. Zodat wij als hulpverleningsinstanties weten hoe het bedrijfsleven denkt en doet, en zij onze benadering begrijpen. En als bedrijf moet je daar best moedig voor zijn. Je moet onderkennen werknemers bijvoorbeeld door life events in de rode cijfers kunnen raken en hen vervolgens de helpende hand bieden. Want schulden verlammen de persoon zelf, zijn omgeving en uiteindelijk ook de samenleving.' Desiree Curfs: 'Er zijn nog groepen mensen die we met de huidige instrumenten onvoldoende bereiken, waardoor ze niet profiteren van regelingen die voor hen bestemd zijn. Dit netwerk biedt ons mogelijkheden om hen alsnog van dienst te zijn.'

Strategisch partnerschap

De gemeente Vlaardingen is nadrukkelijk aangehaakt. Franc Bongaerts: 'Als Minters hebben we een strategisch partnerschap met de gemeente Vlaardingen omdat we de wijkteams uitvoeren. De wethouder was ook bij de eerste bijeenkomst.' De drie Waterweggemeenten (Maassluis, Vlaardingen en Schiedam) delen met elkaar de kennis en de uitvoering van ondersteuning bij schulden via Stroomopwaarts dat sinds 2015 voor en met deze gemeenten de Participatiewet uitvoert.

Wat Franc Bongaerts betreft is Moedige Mensen geslaagd als er straks inderdaad een breed en actief netwerk is opgetuigd. 'Dus als we elkaar tijdig weten te vinden en als er meer bewustzijn is gekomen voor het feit dat geldgebrek een verlamme uitwerking heeft op iemands functioneren.' Desiree Curfs: 'Als dankzij ons netwerk het aantal mensen met formele schuldenregelingen de komende vijf jaar met 25% daalt, dan ben ik een gelukkig mens.' ■

Interview

Gabriël van den Brink Best person word je niet, dat ben je

‘De kern van het probleem is dit: we willen in Nederland enerzijds dynamiek en innovatie, anderzijds regels en controle. Dat bijt elkaar. In eenvoudige situaties kan dat nog best samengaan, maar zodra de materie complex wordt loopt het stuk. Daarom heb je mensen nodig die iets nieuws durven te proberen maar ook weten hoe ze gevaarlijke klippen kunnen vermijden.’

“Best persons en hun betekenis voor de Nederlandse achterstandswijk”, dat was de titel van de [publicatie](#) over een onderzoek van Tilburg University en TU Delft, onder leiding van Gabriël van den Brink (emeritus hoogleraar (maatschappelijke) bestuurskunde). Deze best persons zijn bevlogen mensen; informele leiders die niet schuwen om de regels ruim te interpreteren, vanuit betrokkenheid bij een bepaalde doelgroep waarmee ze een vertrouwensband hebben. Waar instanties falen, boeken zij succes.

Twee belangrijke conclusies uit het onderzoek:

1. best persons onderscheiden zich door geloofwaardig handelen
2. best persons weten de systeemwereld (regels en wetten, de overheid) en de leefwereld (de werkelijke wereld, de burger) te verbinden

‘Ze pendelen tussen beide werelden. Ze werken niet vanuit de regelgeving. Daardoor scheppen ze speelruimte, dát is beslissend. Ze kennen het schemergebied van interpreteren en oprekken. Immers: soms spreken regels elkaar ook tegen. De kunst is het vinden van een oplossing op de grens van wat wel en niet mag. Dat kan alleen als je niet helemaal opgeslokt bent door de systeemwereld, als je goed persoonlijk contact hebt met de mensen om wie het gaat, maar ook begrijpt hoe de systeemwereld werkt.’

Hoe word je zo'n best person?

‘Dat word je niet, dan ben je. Het zijn uitzonderlijke mensen. Ze zijn creatiever, ondernemender, slagvaardiger. Hun werkwijze is echt heel persoonsgebonden. Daarin verschilt het fenomeen ook van best practices. Die laatste kun je vertalen van de ene gemeente naar de andere. Dat gaat met best persons niet. Ze werken binnen een specifieke context en voor een specifieke doelgroep. Je kunt hun aantal dus ook niet zomaar vermeerderen, ook al is dat misschien wenselijk gezien alle extra taken die gemeenten erbij hebben gekregen sinds de decentralisaties.’

Wat zegt dat over de houdbaarheid van hun aanpak?

‘Best persons zijn vaak onvervangbaar. Spijtig, want ze komen regelmatig in de problemen. Ze komen bijvoorbeeld in botsing met collega's, superieuren, autoriteiten. Juist vanwege hun onorthodoxe optreden maken ze ook vijanden. Dan is het van groot belang dat ergens in het systeem iemand hen rugdekking geeft. De wethouder, een directeur. Die moet zorgen voor een beschermde status van de speelruimte. Zo niet, dan wordt de best person teruggefloten of weggepromoveerd. Of hij stort in.’

De moedige mensen van dit project moeten ook dealen met de wereld van ondernemers. Kun je ze desondanks vergelijken met best persons in achterstandswijken?

Dat kan, maar ze moeten de daar heersende mores wel kennen. Je moet je project niet ambtelijk insteken. Te denken valt aan een ondernemer met sociaal engagement. In Brabant bezocht ik een conferentie over het reorganiseren van de sociale werkplaatsen. Daar waren beslist regionaal ingebedde ondernemers die “mensen met een vlekje” een plaats gaven in hun bedrijf. Op een normale basis, het is geen filantropie, maar ze dachten niet louter in termen van winstmaximalisatie. Heel belangrijk daarbij is een goede band met de regio. Bij internationaal georiënteerde bedrijven zie je die verbondenheid minder. Binnen het mkb en familiebedrijven hebben ze er meer feeling voor.’

Wat vindt u van de nieuwe inzichten vanuit

Mobility Mentoring?

‘Nuttig. Maar best persons weten dat allang. Niet uit onderzoek, maar uit ervaring. Ze houden er ook rekening mee, dat maakt ze juist tot best persons. Ze hebben een goed oog voor de irrationele kanten van het leven. Ik was een paar jaar terug in gesprek met sociaal rechers. Die wisten het ook: dreigen en beboeten helpt niet. Weet je wat het is met mensen die van een uitlering leven? 5% flest de zaak doelbewust, 10% maakt fouten, maar 85% is te goeder trouw. Die moet je niet bejegenen vanuit achterdocht, dat is contraproductief. Samen met die sociaal rechers en psychologen uit Nijmegen kwamen we tot een ander concept: “Natuurlijk handhaven”. Op basis van de natuurlijke interactie tussen mensen. Alleen al uit effectiviteitsoogpunt moet je ruimte maken voor irrationaliteit.’

Lijkt een coöperatie u een geschikte vorm voor redzaamheidsnetwerken?

‘Corporaties zijn weer in opmars, mede door de ambivalentie van het begrip zelfredzaamheid. Dat heeft een liberale strekking. De onderliggende aanname is dat mensen min of meer als eenling door het leven gaan. Maar dat is niet zo! Mensen hebben altijd twee kanten. Ze willen zelf beslissingen nemen, maar het zijn ook gemeenschapswezens. Ze willen samenwerken, elkaar troosten en helpen. Die communale kant is door het liberale mensbeeld op de achtergrond geraakt. De laatste jaren zie je dat de sociale kant weer wordt gewaardeerd. Zelfredzaamheid is prima, maar we willen geen eenzaamheid, geen isolement, geen narcisme, geen dikke ikken. We willen een evenwichtige benadering. Een mix van autonomie en saamhorigheid.’

Waar komt die opmars vandaan?

Goede vraag! Maar ik weet het niet, hoewel ik er veel onderzoek naar doe. Het is een slingerbeweging. We stammen af van de primaten. Dat zijn dieren die in groepsverband leven en die zijn altijd aan twee tendensen onderhevig: competitie en coöperatie. Dat blijkt uit talloze empirische studies van biologen. Groepsdieren denken enerzijds aan hun eigenbelang en dat van hun kroost, maar ze zijn bereid om samen te werken; niet met de hele groep, maar met concrete individuen met wie ze een goede band hebben.

Als dat de basis is van het menselijk bestaan, dan is het logisch dat we ons níét kunnen vinden in een mensbeeld dat een van beide aspecten tot absolute norm verheft. De afgelopen decennia zijn we heel druk geweest met het competitieve: marktwerking, excelleren, profileren. De banken en de overheid zagen de mens vooral als calculerend wezen. Dat stuit nu breed op scepsis. Dat zie je aan de verkoopcijfers van het boek van Joris Luyendijk [“Dit kan niet waar zijn”](#). Ik weet niet of zijn beeld helemaal klopt, maar zijn verhaal sluit aan bij de verontrusting die nu breed wordt gedeeld. Overheden moeten daar rekening mee houden. Bedrijven hebben dat vaak eerder in de gaten, dus ook daarom lijkt het me inderdaad zinvol om hen in te schakelen bij een project als dit.’

Heeft u een tip voor de projectleiding en de kwartiermakers?

‘Geef het goede voorbeeld, dat is van onschatbare waarde. Niet alleen prediken, maar ook zélf dapper zijn. We zijn kuddedieren, we doen wat we anderen zien doen. Als vandaag één iemand een andere route kiest, heb je morgen een olifantenpaadje.’ ■

De Sallandse Dialoog

Stedendriehoek & Noordwest-Veluwe
/ Salland

Wat De Sallandse Dialoog. Bedrijfsleven, overheden en maatschappelijke organisaties willen samen een doorbraak forceren in de lokale bestrijding van schulden. Daarvoor hebben ze een coöperatie opgericht. 'Wil je structureel iets aan deze problemen doen dan moet je daar zeker 10 jaar voor uittrekken. Niet even een projectje doen.' (Henk Kinds, coördinator)

Waarom Voor een succesvolle innovatieve aanpak van de harde sociale problemen (en daardoor van schulden) is de betrokkenheid van het lokale bedrijfsleven cruciaal.

Wie Een coöperatie met circa dertig leden:

- Bedrijfsleven (bank, zorgverzekeraar, advocaten, deurwaarders, bewindvoerders, softwareontwikkelaar, voetbalclub)
- Overheid (gemeenten/schuldhulpverlening)
- Maatschappelijke organisaties (sociaal werk, jeugdzorg, vrijwilligerswerk, hogeschool, mbo, wooncorporaties)

Waar Salland (gemeenten Deventer, Olst-Wijhe en Raalte).

Ontstaan 'De lokale bank wilde meer betekenen voor de plaatselijke samenleving.'

Hoe Het begint met een scherpe vraagstelling:

1. Wat is het probleem? Wat is ieders belang bij een oplossing? Wat heeft een bank, een school of een zorgverzekeraar te maken met mensen die schulden hebben?
2. Welke interventies zijn er al? Zijn die toereikend? Wat kan gerichte samenwerking eraan toevoegen?
3. Welke strategie is er nodig? Welke acties? En welke structuur?

Hoe nog meer Van vragen naar uitgangspunten:

- Breng ondernemende mensen bij elkaar. Gebruik je netwerk. Richt je op beslissingsbevoegde mensen. Neem geen genoegen met minder.
- Gebruik 'partnerschapmethoden' waarmee je snel 'de diepte' in kunt: opbouwwerk met softwaretools als Primoforum (groepsprocesversneller) en Learning Spaces (kennisdeling)
- Stel speerpunten vast, bijvoorbeeld:
 - Preventieve voorlichting aan jongeren en samenwerking met onderwijs.
 - Vrijwilligers werven, bijvoorbeeld als budgetcoach.
 - Bedrijven benaderen die kampen met schuldproblemen van medewerkers.

Eerste resultaten Van woorden naar daden:

- Er is een coöperatie opgericht waarmee ieders commitment is bezegeld.
- Er komt een app die jongeren aanzet tot nadenken over hun financiën.
- Vijftien medewerkers van Rabobank Salland gaan na een training aan de slag als vrijwillige budgetcoach. Nog vijftien andere hebben zich daarvoor aangemeld.
- Persoonlijke contacten, korte lijnen: 'Sociaal werker belt bankmedewerker over een gezin dat financieel vastloopt.'

En wat kost het De gemeente financiert 50%, het bedrijfsleven de rest. De coördinator krijgt een dag per week betaald, alle andere betrokkenen zetten zich belangeloos in.

Uitdaging Hoe bereiken we dat het werk vooral in zelfsturende teams gebeurt (dus met minimale coördinatie)? Hoe zorgen we dat alle partners actief betrokken blijven en de winst van samenwerking ervaren? ■

Arjin Jans,
directeur Foenix Kringloop en
Re-integratie Apeldoorn

Greet Bouman,
directeur-bestuurder
sociaalwerkorganisatie
Stimenz

MOEDIGE MENSEN!

Een soort van opgetogenheid

Stedendriehoek &
Noordwest-Veluwe / Apeldoorn

‘Waar het om gaat is dat je opereert als een netwerkorganisatie; een groot bestuurlijk verbond van sociaal werk, gemeente, bedrijfsleven, corporaties, noem maar op; en dat je samen de speerpunten kiest voor je eigen regio. Die drive, gecombineerd met bestuurlijk commitment, dat is de kracht van Moedige Mensen. Die zorgt ervoor dat je elkaar weet te vinden.’

- **Winst: nu ook op bestuurlijk niveau samenwerken aan armoedebestrijding**
- **Na het warmlopen tijdens de 1e bijeenkomst ontstond op de tweede bijeenkomst een slagvaardige sfeer**
- **Samenwerking met gemeentelijke Dienst Werk & Inkomen kreeg een extra impuls**
- **Kennis vanuit Mobility Mentoring plaatst armoede in ander perspectief**
- **Een speciale app voor jongeren van 18-/18+?**

Stimenz en haar samenwerkingspartners doen al veel rond Armoede & Schulden, stelt Greet Bouman, met projecten als Centenkwestie, Budgetbakfiets, Budget Bespaar Party en Veil je schulden. Deelname aan Moedige Mensen biedt vooral kansen om het bijbehorende netwerk verder te versterken. ‘Ons netwerk zit nu vooral op uitvoerend niveau. Samenwerken en commitment op bestuurlijk niveau: dat is echt het nieuwe van Moedige Mensen. Plus de samenwerking met het bedrijfsleven.’ Ondernemers hebben enerzijds zelf belang bij een effectieve aanpak op dit gebied en kunnen er anderzijds veel aan bijdragen. ‘Sommige van hun werknemers zitten met schulden, wat leidt »

MOEDIGE MENSEN!

tot minder presteren en meer ziekteverzuim. Denk ook aan de nieuwe armen, die wel werk hebben maar er niet genoeg mee verdienen. Tegelijkertijd voeden ondernemers het project Moedige Mensen met hun kennis, daadkracht en contacten.'

Wethouder trapt af

In Apeldoorn doen vooral werkgevers mee uit het sociale domein. 'Bijvoorbeeld SW-bedrijven. Maar er was ook iemand van een groot accountantskantoor. Ook daar kan niet iedereen de eindjes aan elkaar knopen.'

Zijn er nog meer bedrijven welkom? 'We denken erover deel te nemen aan de [bedrijvenkring Apeldoorn](#). Bovendien doet de lokale Rabobank mee, die zijn heel gedreven en beschikken over een netwerk waar we veel aan kunnen hebben.'

De samenwerking met de gemeentelijke Dienst Werk & Inkomen kreeg een extra impuls dankzij het project. 'Jacqueline Beekman en ik hebben nog eens duidelijk gemaakt waarom juist sociaal werk een goede partner is in de lokale aanpak van armoede & schulden. En het is cruciaal dat je allemaal dezelfde kant op wilt. De wethouder heeft bij de tweede bijeenkomst een goede aftrap gegeven over wat er allemaal speelt in deze regio.'

De financiële problemen bij 18-/18+

Tijdens de eerste bijeenkomst was het nog een beetje zoeken, aldus Greet Bouman. 'Ook omdat het zo nadrukkelijk was gekoppeld aan de arbeidsmarktregio. En ja, je moet ook aan elkaar wennen, je vocabulaire afstemmen.'

Het uiteengaan in groepjes hielp om tot keuzes te komen. 'En op de tweede bijeenkomst groeide een gefocuste en slagvaardige instelling: wat kunnen we nu concreet bij de horens vatten?'

In de subgroep Jeugd borrelden bijvoorbeeld ideeën op rond het thema 18-/18+. 'Vanaf hun achttiende moeten jongeren zelf hun financiën regelen, maar lang niet iedereen kan dat. Door dure telefoonabonnementen of door studieschuld komen sommige snel in zwaar weer. Een passende app kan uitkomst bieden.'

Echt een eye opener

Armoede is overigens een zeer hardnekkig probleem, onderkent Greet Bouman. 'We moeten niet denken dat we het probleem definitief kunnen uitbannen, dat verlamt. Maar je kunt samen wél stappen zetten die tot verbeteringen leiden. Toen we dat hadden vastgesteld ontstond er een soort opgetogenheid.'

Wat ook helpt is de recente kennis vanuit Mobility Mentoring, zoals die ook al werd gepresenteerd op de [Moed-en-Nu-Dag](#). 'Mensen op de werkvloer bij gemeenten en sociaalwerkorganisaties merken immers regelmatig dat hun cliënten "domme" beslissingen nemen. De nieuwe inzichten uit de neurologie zetten dat in een ander perspectief. Echt een eye opener.'

Een aansprekend voorbeeld van wat er mogelijk is kwam van een werkgever uit de Noord-Veluwe. 'Hij heeft onze maatschappelijk werkers gevraagd om zijn medewerkers bij te praten over financiën en schulden, in ruil voor een training over social media.'

De smaak te pakken krijgen

Het belangrijkste is om nu tot heldere werkafspraken te komen. Greet Bouman: 'En als je eenmaal samen iets tot stand hebt gebracht, werkt dat bevestigend. Want je moet wel zorgen dat het voldoende oplevert. Zeker werkgevers zijn daar erg gevoelig voor.'

Een kwartiermaker kan daar zeker bij helpen. 'Uiteindelijk heb je iemand nodig die de kar trekt. Dus het is mooi dat er een vervolg komt.' ■

Erik Visser,
wethouder gemeente Epe

Marian Kemper,
directeur-bestuurder Koppel,
organisatie voor Welzijn en
Kinderopvang

MOEDIGE MENSEN!

Van prille schreden naar stevige stappen

Stedendriehoek &
Noordwest-Veluwe / Epe

‘Het belangrijkste winstpunt? Het enthousiasme waarmee de handschoen is opgepakt, we zitten met allemaal maatschappelijk betrokken mensen bij elkaar. En nieuw is ook de samenwerking met het bedrijfsleven, waardoor je echt kunt versnellen.’

- **Een kerngroep en drie werkgroepen: Jeugd in armoede, Werknemers in armoede, Zelfstandigen/kleine ondernemers in armoede**
- **Sallandse Dialoog als lichtend voorbeeld**
- **Financiële opvoeding op drie basisscholen en één vo-school**

Veel gemeenten kampen ermee: mensen die recht hebben op voorzieningen maar daar nauwelijks gebruik van maken. Dat speelt ook in Epe, stelt Marian Kemper van Koppel. ‘Er is veel verborgen armoede, doordat mensen geen hulp durven vragen, of omdat ze niet weten bij wie ze daarvoor moeten zijn. Dat hoor ik vanuit het wijk- en buurtgericht werken, het Formulierenteam, de [ParticipatieSpringplank](#) (voor uitkeringsgerechtigden met een afstand tot de arbeidsmarkt) en vanuit de kinderopvang en peuterspeelzalen.’

In de gemeente Epe leeft 6% van de huishoudens op of onder het sociaal minimum. ‘Dat is een belangrijke reden om mee te doen »

MOEDIGE MENSEN!

aan Moedige Mensen: hoe kunnen we ze beter bereiken en voorkomen dat ze verder afglijden?’

Drie werkgroepen

Tijdens de eerste bijeenkomst ging het vooral om kennismaken. Marian Kemper: ‘We begonnen met een inventarisatie van het probleem. Maar sommigen wilden liever meteen aan de slag. Dat signaal hebben we ter harte genomen in de aanloop naar de tweede bijeenkomst.’

Dus kwam er een kerngroep met vertegenwoordigers van de gemeente, maatschappelijke organisaties en bedrijven. Die kerngroep bekeek wat er in Epe al gebeurt rond armoede en schulden, bijvoorbeeld vanuit initiatieven als [Epe scoort](#) en de [Bedrijvenkring](#). Dat leverde drie thema's op:

1. Jeugd in armoede
2. Werknemers in armoede
3. Zelfstandigen/kleine ondernemers in armoede en schulden

Iedereen is eigenaar

Op de tweede bijeenkomst vertelde Paul Bakker (Rabobank Deventer) over de [Sallandse Dialoog](#).

Een belangrijke succesfactor daarin is gedeeld eigenaarschap, iedereen is verantwoordelijk.

Wethouder Erik Visser gaf bovendien een toelichting op de gemeentelijke beleidsnota Minimaal rondkomen.

Marian Kemper: ‘Vervolgens hebben we per thema een werkgroep geformeerd, die alle drie zelf aan de slag gaan. Gedurende een beperkte periode en werkend aan een meetbaar resultaat.’

Zelf zit ze in de werkgroep Jeugd. ‘Samen met de gemeente, het CJG, SNS en de Rabobank. We gaan werken aan financiële opvoeding, preventie en het bereiken van de doelgroep. Beide banken hebben lesprogramma's over goed omgaan met financiën. Die willen we doorvoeren in het curriculum van de drie basisscholen en de scholengemeenschap in Epe.’ De twee banken hebben hun programma's al uitgewisseld. Marian Kemper: ‘Daarmee benaderen we scholen nu vanuit een sterk en gemêleerd netwerk, daarmee sta je veel steviger. Ze reageren ook positief.’

Niet achterover leunen

De Sallandse boodschap over gedeeld eigenaarschap is geland in Epe. ‘De gemeente voelt zich net zo verantwoordelijk als wij, dat is prettig werken.’

De eerste aanzet stemt dus hoopvol, nu is het zaak om door te pakken. ‘De kwartiermaker kan dat bespoedigen, al moet je wel uitkijken dat mensen daardoor niet achterover gaan leunen. Iedereen moet zélf de drive houden om afspraken na te komen en nieuwe wegen in te slaan.’ ■

Minimaal rondkomen

Erik Visser (wethouder Epe): ‘Toen ik net wethouder was kreeg ik vanuit de diaconie het signaal dat men geen enkel gezin met kinderen in armoede had geholpen. Waarschijnlijk niet omdat dergelijke gezinnen er niet zijn, maar omdat ze buiten beeld blijven. We hebben ze in contact gebracht met de stichting Leergeld. Die input vanuit de samenleving vormde ook de basis voor onze gemeentelijke nota ‘[minimaal rondkomen; armoede & schulden in Epe 2017 -2020](#)’. Moedige Mensen sluit daar perfect bij aan.’

Margot IJzerman (beleidsontwikkelaar gemeente Epe): ‘Het extra van Moedige Mensen is de focus op het erbij halen van ondernemers. Zij kunnen en willen iets doen voor bijvoorbeeld werknemers met financiële problemen, maar ook rond de andere twee thema's die we samen hebben geformuleerd. Vanwege hun out-of-the-boxdenken en hun doortastende instelling.’

Erik Visser: ‘Daarnaast is het een kwestie van linken leggen. Vanmiddag tekenen we een convenant rond mensen met afstand tot de arbeidsmarkt, samen met het onderwijs en ondernemersverenigingen. Een aantal van de betrokken ondernemers zit ook bij Moedige Mensen, zo weef je een netwerk.’

Extra slagkracht

Margot IJzerman: ‘De eerste bijeenkomst van Moedige Mensen was het nog aftasten, de tweede werd een enorm succes, met heel veel enthousiasme. Dat breidt zich nu uit als een olievlek.’

Erik Visser: ‘We hebben bewust overzichtelijke vervolgstappen afgesproken met realistische doelen, zodat je snel zichtbare successen kunt boeken en delen. Zo houd je commitment.’

Margot IJzerman: ‘De recente inzichten vanuit Mobility Mentoring zijn daarbij heel interessant. We gaan samen met de gemeente Apeldoorn kijken wat we daar in de praktijk mee kunnen.’

Erik Visser: ‘En hoe voorkom je dat sociale uitsluiting al op scholen begint? Vanwege bijvoorbeeld de kosten van een schoolreisje of een trip naar Rome? Om nog maar te zwijgen van bijles en examentraining. Gemeente Epe heeft een [Schoolfonds en een meedoenregeling](#), maar de bekendheid ervan moet groter. Daarbij kunnen we het Moedige Mensennetwerk goed gebruiken.’

Margot IJzerman: ‘We hebben inmiddels Karin Van Turnhout-Eikelenboom aangetrokken als kwartiermaker. Zij heeft veel contacten met ondernemers, mede dankzij haar landelijke en lokale activiteiten rond het zogeheten Roefelen. Zij zal zeker voor extra slagkracht zorgen.’

Arthur van der Avert,
unithoofd IMW

MOEDIGE MENSEN!

Op zoek naar onorthodoxe manieren

West-Brabant / Breda

In Breda zijn we al vroeg gestart met een grote bijeenkomst, maar in eerste instantie niet met het opzetten van een netwerk. Het idee was toen nog om bestaande projecten te versterken of vlot te trekken. Hieronder vindt u zodoende allereerst een beschrijving van het kansrijke project van [IMW Breda](#) en de [Kredietbank West-Brabant](#).

Voorwaarde voor succes blijkt echter ook hier de gezamenlijke ambitie van een netwerk waarin bedrijfsleven en anderen samen innoveren. Daarom gaan partijen hier alsnog aan de slag met een financieel redzaamheidsnetwerk, gekoppeld aan de inzet van een kwartiermaker die is aangesteld dankzij de subsidie Moedige Mensen2.

Daarna volgt de beschrijving van ander initiatief in Breda: het STA-team. Dat is tot op de dag van vandaag zeer actief en bewijst dat ervaringsdeskundigen inzetten zeer succesvol kan zijn.

Wat Dankzij de vijftienjarige samenwerking tussen het Maatschappelijk Werk en de Gemeentelijke Kredietbank krijgen innovatieve oplossingen rond Armoede en Schulden snel voet aan de grond. De Kredietbank doet de technische kant (schuldsanering); het Maatschappelijk Werk verzorgt de agogische kant: inzicht geven en gedragsverandering stimuleren. Waar mogelijk haken andere partners aan (bedrijfsleven, deurwaarders, Jeugdzorg, voedselbank, ...).

Waarom Schuldsanering wordt pas duurzaam als je ook iets doet aan de ontstaansgrond van schulden, die vaak

MOEDIGE MENSEN!

psychosociaal van aard is. Hoe ga je bijvoorbeeld om met de verlokkingen van de consumptiemaatschappij?

Wie Instituut voor Maatschappelijk Welzijn Breda, Kredietbank West-Brabant

Waar Breda en omstreken (West-Brabant)

Ontstaan Het begon met een convenant: de afspraak om samen een integrale aanpak van schulden te bewerkstelligen. Veel gemeenten proberen het, in Breda lukt het.

Hoe De basis: de Kredietbank brengt de financiële huishouding van mensen alleen op orde wanneer ze zich verbinden aan psychosociale begeleiding. Er is wekelijks overleg over cliënten. Daar ontstaan vaak de ideeën voor inventieve methoden.

Eerste resultaten Een greep:

1. Rondkomen met Inkomen: een budgetcursus van zes avonden. Voor alle geïnteresseerde inwoners van Breda. Meerdere keren per jaar.
2. Goed uit elkaar: een voorlichtingsserie van vier avonden voor koppels die erover denken om uit elkaar te gaan. Aan de orde komen de consequenties van een scheiding op financieel en fiscaal gebied, en de mogelijke gevolgen voor de kinderen.
3. Gratis congres (2015): voor alle Bredase vrijwilligers en mantelzorgers op financieel gebied. Met 12 workshops over uiteenlopende facetten: wet- en regelgeving, schuldhulp, toeslagen, budgetteren. Samen met onder meer de Kredietbank, Belastingdienst, gerechtsdeurwaarder, hogeschool.
4. Pilot 'bijstandsverstrekking vanuit het Maatschappelijk Werk': voor spoedeisende interventies, bijvoorbeeld ter voorkoming van huisuitzetting door huurachterstand. 'De Sociale Dienst beslist in zes weken, wij in een etmaal of soms vijf minuten. Zo doorbreek je een patstelling en voorkom je escalatie.' Budget € 40.000.
5. Website Grip op geld: een aantrekkelijke laagdrempelige website rond vier 'life events' die vaak zorgen voor een plotselinge inkomensdaling. Dat zijn: echtscheiding, pensioen, ontslag en op jezelf wonen. 'Insteken op tips en wat je kunt doen, niet op het probleem.'
6. Aantal vrijwilligers verveelvoudigd: vijf jaar geleden een handjevol, nu bijna honderd, onder andere als budgetcoach. Als vrijwillige medewerker ondersteunen ze de professionele hulpverleners.

Plannen Bedrijven hebben steeds vaker te maken met werknemers die schulden maken, en dus met loonbeslag. Hoe kun je samen een passende aanpak smeden?

Dilemma Hoe kunnen we onze ambitie waarmaken om samen met nieuwe partners op zoek te gaan naar onorthodoxe manieren om de schuldenproblematiek op te lossen? ■

STA-team
Kalsdonk

**MOEDIGE
MENSEN!**

STA-teams mobiliseren alledaagse kracht

West-Brabant / Roosendaal

Zo staat het op de website van [WijZijn](#): “STA staat voor Samen tegen Armoede. We vormen een netwerk van professionals en vrijwilligers die wekelijks de wijk in gaan om mensen te helpen en ondersteunen. We gaan op signalen af, hebben echte aandacht voor mensen en blijven zolang dat nodig is. We geloven in de alledaagse kracht van mensen en van reeds bestaande krachten in wijken, buurten en kernen. Die krachten in sociale samenhang verbinden en benutten is onze uitdaging! Wij zijn er voor alle burgers, omdat iedereen er toe doet.”

Crisis verergerde armoede

En dat begon allemaal drie jaar geleden. ‘Met buurtbewoners die elkaar wilden ondersteunen zodat ze niet buiten de boot vielen,’ aldus Edwin Spitters (sociaal werker WijZijn). Mede als gevolg van de crisis kwamen in achterstandswijken als Kalsdonk steeds meer mensen in geldnood.’

Sindsdien hebben de STA-teams snel furore gemaakt. In totaal zijn 25 vrijwilligers actief in twee wijken: Burgerhout (15) en Kalsdonk (10). ‘Het zijn vooral mensen uit de wijk zelf. En het zijn ervaringsdeskundigen. 80% heeft zelf ook te maken (gehad) met uitkeringen, armoede of schulden (80%).’

Daarnaast bestaan de teams uit gepensioneerden, mensen ‘in-between-jobs’ en mensen van wie de partner betaald werk heeft. Alle vrijwilligers krijgen een uitgebreide training. ‘We bieden zes trainingen per jaar. Dat maakt dat ze de vraag achter de vraag »

MOEDIGE MENSEN!

kunnen benoemen en desgewenst kunnen verwijzen naar bijvoorbeeld individuele schuldhulpverlening, of het groepsaanbod van WijZijn, zoals [Omgaan met schulden](#) en Thuisadministratie. Ik zie hen vooral als collega's.'

Eenzaamheid en armoede scoren hoog

De vrijwilligers van de STA-teams gaan af op buurtbewoners die zichzelf hebben aangemeld, of over wie ze zijn getipt. Edwin Spitters: 'Onze mensen komen binnen met een brede blik, de vraag van de bewoner is leidend. Maar eenzaamheid en armoede zijn verreweg de belangrijkste thema's, met beide 40%. In 20% van de contacten gaat het om een andersoortige vraag.' Dat de STA-teammedewerkers ervaringsdeskundigen zijn vergemakkelijkt het eerste contact en is ook daarna waardevol. 'We blijven komen totdat mensen zelfstandig verder kunnen.'

Wat zijn succesfactoren?

Over meedoen aan Moedige Mensen hoefde Edwin Spitters niet lang na te denken. 'We zijn lokaal begonnen. Dus ik wilde graag iets horen over landelijke ontwikkelingen en actuele onderzoeken. Ervaringen uitwisselen en meedoen met het platform.' Hem werd gevraagd een presentatie te verzorgen op de tweede regiobijeenkomst West-Brabant. 'Dat deed ik samen met drie van onze vrijwilligers en met twee woonconsulenten van wooncorporatie Alleewonen. Met hen werken we veel samen in het kader van vroegsignalering. Samen met hen zitten we ook in een sociaal netwerk met partners als Wijkzuster, GGZ, CJG, MEE, Vluchtelingenwerk, Wmo-consulent.'

De succesfactoren van de STA-teams?

1. STA-teams zijn van onderaf ontstaan. 'Bewoners voelden de behoefte om iets te gaan doen. Daar zit een stuk eigenaarschap in. Vervolgens is het initiatief organisch gegroeid, zonder een projectplan.'
2. De ervaringsdeskundigheid en de diversiteit van de teams.
3. De coaching en begeleiding door Maatschappelijk werk en Buurtopbouwwerk samen.
4. WijZijn is in de wijken present om de contacten met professionele organisaties op te bouwen en te onderhouden. Daardoor is er veel draagvlak bij bewoners, professionele organisaties en zelforganisaties/verenigingen in de wijk.

De opbrengst: zelfvertrouwen en media-aandacht

De presentatie en zeker ook de verhalen van de vrijwilligers oogsten veel waardering. 'Onder anderen bij de aanwezige beleidsambtenaar van de gemeente. Die was verbaasd dat we al zo ver waren.'

Is er ook een meetbaar effect van de STA-teams als project? 'Vroeger kwam ik zelf niet vaak achter de voordeur, nu wel. Daardoor heb ik veel meer zicht gekregen op wat er feitelijk speelt en met name de opeenstapeling van problemen waar je anders geen weet van hebt. Dat geeft bouwstenen voor nieuw beleid en nieuwe programma's. En het helpt om programma's van verschillende organisaties met verschillende doelgroepen op wijkniveau meer op elkaar af te stemmen. Zo kun je het hokjesdenken doorbreken.'

Ook de vrijwilligers varen wel bij hun deelname aan het STA-team. 'Ze ontwikkelen zich, doen trainingen, bouwen een netwerk op, komen krachtiger in het leven te staan.'

De uitdaging: samenwerken met de Sociale Dienst

Geen wonder dus dat de STA-teams gaan uitbreiden. 'Naar nog drie wijken in Roosendaal. Daarvoor is al financiering gevonden en dus ook politiek draagvlak.' Rest nog de wens om samen te werken met de Sociale Dienst. Edwin Spitters: 'Vanwege de uitkeringsgerechtigden. Voor de gemeente staan zij aan de negatieve kant van de balans. In het recente verleden ging het erom hen zo snel mogelijk terug te leiden naar werk. Mensen die minder goed bemiddelbaar zijn hebben daarom weinig aandacht gehad, weinig ondersteuning. Daar moet echt beleid op worden ontwikkeld.' ■

MOEDIGE MENSEN!

Interview

Van “charity” naar verantwoordelijkheid nemen

Voor Moedige Mensen was en is de [Sallandse Dialoog](#) een voorbeeldige inspiratiebron. **Henk Kinds (Community Partnership Consultants, coördinator Coöperatie Sallandse Dialoog) en Paul Bakker (manager Bijzonder Beheer Rabobank Salland, voorzitter Coöperatie Sallandse Dialoog) vergezelden Jacqueline Beekman regelmatig naar netwerkbijeenkomsten in de deelnemende regio's. In Moedige Mensen2 gaan Sociaal Werk Nederland en de Rabobank nog nauwer samenwerken.**

Paul Bakker: 'Als Rabobank zochten we nieuwe manieren om onze maatschappelijke betekenis vorm te geven. Dat werd de Sallandse Dialoog. Moedige Mensen borduurt daarop voort; tot aan onze Raad van Bestuur is het project omarmd en we gaan het landelijk uitrollen. Vandaar ook de samenwerkingsovereenkomst met Sociaal Werk Nederland die we op 22 juni gaan ondertekenen.'

'Het nieuwe voor ons? Het is méér dan een activiteit sponsoren of een kortstondig project doen. Het gaat van “charity” naar verantwoordelijkheid nemen; naar een coöperatieve, duurzame aanpak die werkelijk iets verandert aan de levensomstandigheden en de mindset van mensen met financiële problemen.'

'Zelf zag ik schulden aanvankelijk ook vooral vanuit het perspectief van de bank. Nu ben ik doordrongen van wat geldstress met mensen doet. Wil je dat zij weer economisch vitaal worden, dan moet je veel breder insteken dan hun saldotekort, met partijen die ook naar de niet-financiële kanten kijken. Dat moeten we als bank beter op waarde schatten.'

'De regio's waar we met Moedige Mensen komen, verschillen erg van elkaar. Soms is er al ervaring met publiek-private constructies, elders gluren partijen nog een beetje schutterig naar elkaar. Waar het om gaat is: wat kun je van elkaar leren? Dat betekent dat je je eigen denkpatronen loslaat. Je moet onderkennen dat je eigen waarheden maar een deel van het verhaal zijn. Dat geldt voor alle partijen.'

'In Deventer was het cruciaal dat de wethouder er echt in gelooft en de regierol durft los te laten. Dat heeft hij tot in de gemeenteraad volgehouden en uitgedragen. Daardoor voelen bedrijven zich serieus genomen. Ook sociaalwerkorganisaties moeten inzien dat je voor zo'n vernieuwende aanpak mensen nodig hebt die de gescheiden werelden van overheid, bedrijfsleven en sociaal werk kunnen verbinden. Dus niet zozeer de mensen die onderdeel zijn van het systeem dat nog niet de gewenste vernieuwing heeft gebracht, je hebt er echt andere types voor nodig.'

'Van de 32 organisaties binnen de Sallandse Dialoog was één geen klant van ons. Nu wel. Je herkent elkaars drijfveren om te werken aan welvaart en welzijn in de regio. Een nieuwe klant verwelkomen is niet waar je het voor doet, maar wél een leuke bijvangst. Dan maakt het voor de bank een goede investering. Dat geldt ook voor bedrijven: als er een verdienmodel aanhangt is de “appetite” om mee te blijven doen groter.'

'Bedrijven haken aan omdat ook zij extra kleur willen geven aan de regio waarin ze actief zijn. Vanuit visie en betrokkenheid: je kijkt verder dan je dagelijkse pki's. Daar is niet fédere ondernemer gevoelig voor, maar wel degenen die passen bij dit thema. Dat selecteert zichzelf uit, zo creëer je de juiste bodem voor je project.'

'Ook intern heeft zo'n netwerk effect. Een sociaal werker uit Olst belde me over een klant die bij ons was komen praten over zijn financiële problemen. Achteraf voelde deze klant zich echter niet gehoord. We hebben dat gesprek overgedaan met een collega die gewend is aan de moeilijkere dossiers. Met succes. Daarom willen we meer collega's trainen in het voeren van het juiste gesprek met mensen in financiële stress.' ■

Finus Kuijs,
divisiemanager
Maatschappelijk Werk
Walcheren (MWW)

MOEDIGE MENSEN!

Publiek-privaat: nieuw en spannend

Zeeland / Walcheren

‘Wat ons vooral aanspreekt in Moedige Mensen is de verbreding van je netwerk. Mensen uit de geldzorgen helpen is één ding, maar ze ook begeleiden naar werk met voldoende inkomen is vers twee. Daarvoor heb je naast je gebruikelijke partners ook echt het bedrijfsleven nodig.’

In Zeeland zijn de problemen rond armoede en schulden iets minder urgent dan in andere arbeidsmarktregio's, stelt Finus Kuijs. ‘We hebben een relatief laag werkloosheidscijfer. Anderzijds hebben we wel te maken met een forse vergrijzing. Bovendien heeft inmiddels 40% van de mensen die binnenkomt bij het maatschappelijk werk ook financiële moeilijkheden. In combinatie met het feit dat er ook meer mensen komen die tot voor kort gespecialiseerde zorg kregen maar niet meer bij een ggz-instelling terecht kunnen, merken we bovendien dat hulpvragen complexer worden. En dus tijdrovender.’

Maatschappelijk Werk Walcheren (MWW) heeft een breed aanbod rond het voorkómen en verminderen van armoede en schulden, zoals het sociaalraadsliedenwerk en de Formulierenbrigade. ‘En zeker bij de schuldhulpverlening werken we nauw samen met [Orionis](#), het werkvoorzieningsbedrijf dat voor de gemeenten Middelburg, Veere en Vlissingen onder meer de Participatiewet en het minimabeleid uitvoert.’

Nieuw en spannend

De voorbereiding van de eerste Zeeuwse bijeenkomst van Moedige Mensen (15 juni) is medio mei in volle gang. Finus Kuijs: ‘We hebben de adressenlijst compleet; onder de genodigden »

MOEDIGE MENSEN!

zijn woningcorporaties, banken, deurwaarders, de Rotary, gemeenten.' De brief gaat de deur uit zodra de beoogde kwartiermaker groen licht heeft gekregen om aan de slag te gaan. En daarbij kon Zeeland wel eens profiteren van de wet van de Versnellende Achterstand. 'We zijn wat later begonnen, maar nu de kwartiermaker meteen aanhaakt kunnen we hopelijk direct tempo maken.'

Of die eerste bijeenkomst uitmondt in het instellen van werkgroepen is nog even de vraag. Finus Kuijs: 'Dat hangt af van de opkomst en de animo, en welke gedachten men heeft over een mogelijk vervolg. Voor ons als MWW is privaat-publieke samenwerking nieuw en spannend, dus we willen ons niet nu al vastleggen op een format. En wat je bij bijvoorbeeld de Sallandse Dialoog ziet is hoe belangrijk het is om samen de koers te bepalen. Met gedeeld eigenaarschap kun je niet vroeg genoeg beginnen, lijkt het.'

Onderwijs moet nog aanhaken

Iets soortgelijks geldt voor de inbreng van ervaringsdeskundigen bij Moedige Mensen. 'Hun kennis en inbreng zijn absoluut zinvol, maar bedenk wel dat contacten met maatschappelijk werk in principe kortdurend zijn. Veel cliënten schamen zich er toch enigszins voor en willen er niet mee vereenzelvigd worden; ze zijn juist blij als ze die periode van hun leven kunnen afsluiten.'

Belangrijk is in ieder geval dat het onderwijs aanhaakt. 'Studenten van Hogeschool Zeeland geven al financiële voorlichting aan mbo-leerlingen, via het project [Thuis in geld-Students](#) van Stichting Thuis in het Gezin. Zelf willen wij ook graag meer en eerder gebruik gaan maken van HZ-studenten en studenten van University College Roosevelt.'

Meer besef bij ondernemers

Wat Finus Kuijs betreft is een hoofddoel van Moedige Mensen dat Zeeuwse ondernemers beter beseffen dat werknemers met schulden niet alleen zichzelf in de nesten werken, maar ook kosten opleveren voor het bedrijf. 'Anno 2017 kun je daar je ogen niet voor sluiten. Het gaat niet vanzelf over.'

Hij hoopt daarom dat het lukt om het beoogde netwerk van de grond te krijgen. 'Dan kun je dankzij vroegsignalering, preventieve activiteiten en informatie-uitwisseling beter voorkomen dat mensen diep in het rood komen te staan. En wat de kers op de taart zou zijn is dat je door die nieuwe en andersoortige contacten ook verwante maatschappelijke problemen kunt tackelen, zoals vergrijzing en eenzaamheid.' ■

Anne Buskes,
directeur-bestuurder Trajekt

Peter Paul Muijres,
innovatiemakelaar Trajekt

MOEDIGE MENSEN!

Laat de onmogelijk- heden los

Zuid-Limburg / Maastricht

‘De ontwikkelingen gaan hier heel snel. Neem de Quiet Community. Twee maanden geleden had daar nog niemand van gehoord, nu wil iedereen er het fijne van weten. Het zingt rond in het netwerk, ook bij de ondernemersverenigingen en serviceclubs, zoals Lions. Daarmee creëer je reuring en nieuwsgierigheid, dan willen mensen aanhaken.’

- **Bedrijfsleven al vroeg ingeschakeld**
- **Vier thema’s: laaggeletterdheid, kennis en ontwikkeling, Quiet Community en samenwerken & participatie**
- **Kerngroep met kartrekkers**
- **Soepele samenwerking met gemeente**

De veertig [Vogelaarwijken](#): kent u ze nog? Vier ervan waren Maastrichtse buurten. Die vormen ook anno 2017 de minder bekende keerzijde van het bourgondische imago dat jaarlijks duizenden toeristen naar de Limburgse hoofdstad trekt. Mede daarom zet sociaalwerkorganisatie Trajekt al jaren fors in op de aanpak van armoede en schulden. Anne Buskes: ‘Bij het maatschappelijk werk komen nauwelijks meer mensen met enkelvoudige problemen. Bijna altijd is het een optelsom, met geldgebrek als constante factor.’

Trajekt klopte al vroeg aan bij het lokale bedrijfsleven. Peter Paul Muijres werd vanuit het bedrijfsleven aangesteld als ondernemend maatschappelijk makelaar om die verbinding tot stand te brengen. ‘In eerste instantie ging het om het versnellen van maatschappelijk betrokken ondernemen via diverse projecten, op basis van wederkerigheid. Bijvoorbeeld een »

MOEDIGE MENSEN!

accountantskantoor dat voor ons cursussen draait over omgaan met geld, en maatjes levert om cliënten weer financieel redzaam te maken.'

Vier thema's

Trajekt heeft al een behoorlijk netwerk rond armoede en schulden. Zodoende waren er ruim tachtig mensen op de eerste bijeenkomst van Moedige Mensen en vijftig op de tweede. Onder wie vertegenwoordigers van ondernemersverenigingen, gemeente, universiteit en hogeschool, kredietbank, organisaties die dezelfde doelgroep bedienen, bedrijfsleven én ervaringsdeskundigen.

Samen kwamen ze tot vier thema's, waaraan men zich ook onmiddellijk committeerde:

1. Laaggeletterdheid
2. Kennis en ontwikkeling
3. Quiet Community
4. Samenwerken met partners en participatie

Voor alle thema's zijn intussen groepen gevormd, ieder met een kartrekker die deelneemt aan de zevenkoppige kerngroep.

Laaggeletterdheid

De link tussen armoede en laaggeletterdheid krijgt ook landelijk steeds meer aandacht. Anne Buskes: 'Hier pakken we dat op met onder meer de Stichting Lezen en Schrijven, ROC Leeuwenborgh, boekhandel Dominicanen en de bibliotheek. Ze hebben een coalitie gevormd en zijn bezig met fondsenwerving om taalhuizen in te richten, waar mensen laagdrempelig ondersteuning kunnen krijgen.'

Deelnemers hieraan zijn onder meer Zuyd Hogeschool en Maastricht University. Peter Paul Muijres: 'Denk aan maatschappelijk studeren, waarbij studenten en instellingen zoeken naar de verbinding van kennisontwikkeling met het bedrijfsleven, sociaal werk en zorg. Zo kunnen wetenschappers en sociaal werkers elkaar voeden. Dan heb je het bijvoorbeeld over onderzoek dat aansluit bij de recente neurologische inzichten waarop [Mobility Mentoring](#) zich baseert. Maar ook over definities vaststellen en bestaande aanpakken toetsen op effectiviteit.'

Quiet Community

De [Quiet Community](#) is een Tilburgse vondst, als tegenhanger van de Quote 500, waarin de rijkste Nederlanders worden geportretteerd. De Quiet Community zet juist de schijnwerpers op minder bedeelden en de initiatieven die hen ondersteunen. Anne Buskes: 'Een kapper die een aantal gezinnen gratis knipt, of een restaurant dat één keer per maand gratis maaltijden aanbiedt. En het Theater aan het Vrijthof kan voor iedere voorstelling een aantal gratis kaarten aanbieden, ook voor de publiekstrekkingen die snel uitverkocht zijn.'

Dat klinkt misschien als liefdadigheid maar is het niet. 'Mensen denken dan toch: hoe kan ik iets terugdoen? En vormen vervolgens zelf een krachtig deelnetwerk. We hebben contact gezocht met de initiatiefnemers in Tilburg. Samen met Groningen en Den Bosch zijn we de eerste drie gemeenten die daarvoor in aanmerking komen. Daar hebben we twee kartrekkers voor benoemd, zodat we na de zomer van start kunnen gaan.'

Samenwerken met partners en participatie

In Maastricht gebeurt al veel rond armoede en schulden. Peter Paul Muijres: 'Maar door privacyregels of subsidievoorwaarden konden ze vaak niks delen. Wij zeggen: laat de onmogelijkheden los en onderzoek wat wél kan. Samen kun je dan maatwerk leveren voor de burger, dat vergroot ook de kans dat fondsen je aanvraag honoreren.'

De samenwerking met de gemeente verloopt soepel. Anne Buskes: 'Alles valt ineens mooi op zijn plek. De wethouder is enthousiast en heeft ook het gemeentelijke netwerk ingezet. En de gemeente heeft een eigen actieplan armoedebestrijding dat goed aansluit.'

Hoe verder?

De trekkers van de vier themagroepen maken deel uit van de kerngroep. Peter Paul Muijres: 'We hebben bewust gekozen voor mensen uit verschillende disciplines, we moeten het echt samen doen. We willen niemand uitsluiten, maar ook niemand verplichten om mee te doen.'

De kwartiermaker is zeker voor het vierde thema een cruciale factor. 'Daar hebben we echt nog ondersteuning bij nodig. Niet alleen voor de lokale invulling maar ook voor de landelijke voeding. Onze vier thema's zijn ook niet uitputtend. Het is goed denkbaar dat we dat rijtje nog uitbreiden op grond van de ervaringen in andere regio's.' ■

MOEDIGE MENSEN!

Epiloog

Moedige Mensen2

Is er alleen maar positief nieuws te melden? Nee, want hoe trots we ook zijn op de in gang gezette netwerken, op de ontmoetingen tussen unusual suspects, op de eye openers en de Aha-Erlebnissen: voor duurzaam resultaat is meer nodig. Sommige dilemma's kun je niet voor je uit blijven schuiven onder het motto "dat zien we straks wel". Want nee: het komt niet vanzelf goed. Armoede en schulden aanpakken is niet iets dat je simpelweg op Facebook kunt "liken", waarna je kunt overgaan tot de orde van de dag. Het is de verantwoordelijkheid van ons allemaal.

We hebben gezien dat er intussen veel gebeurt rond armoede en schulden. Dat is zonder meer fantastisch. Maar het loopt niet allemaal synchroon, er zijn soms grote verschillen tussen gemeenten en het sociaal domein. We hebben ook geconstateerd dat er toch steeds weer een behoefte is om het wiel opnieuw uit te vinden. Het systematisch leren van elkaar en samen een werkende aanpak ontwikkelen blijft voor velen in het sociaal domein lastig. Het betekent dat alle betrokken partijen zaken moeten loslaten, niet alleen de denk- en werkwijzen uit hun gebruikelijke praktijk, maar ook controle-reflexen en verantwoordingskaders. Alleen dan kan één plus één drie worden.

Het vak schuldhulp is niet meer iets van één schuldhulpverlener maar onderdeel van een keten die begint met preventie. Dat vraagt wel dat professionaliteit en kwaliteit geborgd worden omdat een vrijwilliger, hoe essentieel en onmisbaar ook, geen sociaal raadsman of vrouw is. We zien dat mede door bezuinigingen, maar ook door de Wmo en de Participatiewet, veel partijen die kanteling naar een keten wel inzetten, maar soms op een te pragmatische manier: grote sprongen, snel thuis.

Daarom hebben we voor Moedige Mensen2 kwaliteitscriteria opgesteld. We willen onszelf scherphouden en de ambities per netwerk toetsen. Ook wat betreft specifieke doelgroepen (mensen met laagbetaalden banen, kinderen en jongeren in armoede, inzet vrijwilligers).

De rol van de overheid...

Nog een lastige: de rol van de overheid als preferente schuldeiser en het complexe systeem van wet en regelgeving rond schulden. Als die twee zaken niet ingrijpend veranderen blijft het bij repareren aan de achterkant, terwijl voorkomen aan de voorkant zoveel mensvriendelijker en goedkoper is. En dan hebben we het nog niet eens over de hoogte van het inkomen van de mensen met minimale inkomens, onder wie de bijstandsgerechtigden. Over de overheid als preferente schuldeiser, over de complexe toeslagenregelingen en de stijgende huren.

Sommige gemeenten vinden het bovendien lastig om het sociaal werk te zien als de partij die maatschappelijke vraagstukken als geen ander vanuit de praktijk kan benoemen en aanpakken, zeker ook bij armoede en schulden en preventie. Maar echt: het probleem is breder dan een goede uitvoering van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening. Het opzetten van een financieel redzaamheidsnetwerk met onder andere het bedrijfsleven veroorzaakte hier en daar politiek ongemak...

... die van het sociaal werk

We hebben ook gezien dat het sociaal werk nog een weg te gaan heeft als het gaat om zijn rol in de markt van welzijn en financiële gezondheid. En als we dan eindelijk met z'n allen om de tafel zitten, blijkt al gauw dat we het eerst eens moeten worden over een gemeenschappelijke taal en gemeenschappelijke definities; iedereen heeft immers zijn eigen referentiekader.

... en die van de burgers

Praten over armoede gaat nog te vaak óver mensen in plaats van mét mensen. Er is nog veel te winnen als het gaat om het betrekken van de mensen om wie het gaat. Hoe geven we hen een stem? Mensen met een minimuminkomen zijn doorgaans niet de eersten die hun vinger opsteken als er om meedenken wordt gevraagd. Dat moeten we wat mij betreft wel gaan doen. Een podium bieden aan iedereen als het gaat over Armoede en Schulden gaat!

Op naar Moedige Mensen2

Nog genoeg te doen dus. Maar gezien de complexiteit van het armoedevraagstuk was dat ook te verwachten. Gelukkig ben ik ervan overtuigd dat we met Moedige Mensen1 een cruciale stap hebben gezet. Het mooiste zou zijn als we nu van de kinderschoenen konden overstappen naar de zevenmijlslaarzen, maar zo'n vaart zal het waarschijnlijk niet lopen. Toch ga ik ervan uit dat we in Moedige Mensen2 de privaat-publieke samenwerking in de strijd tegen armoede en schulden definitief op een hoger niveau kunnen tillen. Dus wat mij betreft: moedig voorwaarts!

Jacqueline Beekman

Wie doen er allemaal mee?

Het bleek ondoenlijk een actuele lijst van alle deelnemende partijen in alle arbeidsregio's samen te stellen. Om te beginnen zijn het er heel veel en wekelijks komen er nieuwe bij. En soms haken geïnteresseerden ook weer af, bijvoorbeeld omdat ze verwachten op andere fronten toch meer te kunnen betekenen. Daarom hieronder slechts een willekeurige greep, om een beeld te geven van de uiteenlopende achtergronden van de deelnemers die samen de Moedige Mensennetwerken dragen. Het zijn niet per se de voortrekkers en de koplopers, het zijn exemplarische voorbeelden van partners die in een of meer van de netwerken actief zijn.

Foenix Kringloop & Re-integratie; Rabobank; Eigen-Kracht Centrale; Werkplein Activerium; Rotary; Monuta; Syncasso (incassoprofessionals); UWV; Stichting Lezen en Schrijven; Schuldhulpmaatje; Apothekers; DBZ Strategische Creatie Friesland; Media Markt; Stichting Leergeld; Onbezorgd Ondernemen Friesland; Ramona Batta (gerechtsdeurwaarder); Quiet Community; Stichting Veul Diech Good; Marketing Qpark; GGN Mastering Credit; Frank Hordijk (accountant); JSO; Lokale Uitdaging; Volkskredietbank; Kulturhus; Van Triest Hoveniers.

MOEDIGE MENSEN!

Sociaal werk anno 2017

Armoede is van alle tijden. Maar sinds mensenheugenis zijn er ook oproepen om hulp te bieden aan de mensen die eronder lijden. Geldstress en onbaatzuchtige ondersteuning zijn onlosmakelijk verbonden met het menselijk bestaan en met beschaving.

Neem het Concilie van Tours in 567, uitgevaardigd onder Paus Johannes III. Daarin werd voorgeschreven dat elke lokale gemeenschap de eigen behoeftigen moest voeden. Criteria om voor hulp in aanmerking te komen waren: ongeschiktheid (onvermogen om zelf in het levensonderhoud te voorzien), nabijheid (in verblijfplaats en verwantschap, om hulpzwerfen te voorkomen) en meegaandheid (fatsoenlijk en niet ordeverstoring).

Let wel: het gaat niet altijd louter om edelmoedigheid. Om gemeenschappen te beschermen tegen landloperij, diefstal en bedelarij werden al in de vroege middeleeuwen regels opgesteld. Armeezorg is zoals Abram de Swaan in zijn studie [Zorg en de Staat](#) heeft beschreven, ook een vorm van 'welbegrepen eigenbelang'. De verdere geschiedenis van het sociaal werk kun je zien als een keten van variaties op deze thema's¹.

Anno 2017 heeft de lokale gemeenschap de ondersteuning deels uitbesteed aan buurtwerkers, opvoedconsulenten, jongerenwerkers, ouderenwerkers, vrijwilligerscoördinatoren, sociaal raadslieden, maatschappelijk werkers en schuldhulpverleners. Als

sociaal werkers doen ze in wezen allemaal hetzelfde: buurtbewoners helpen bij dagelijkse problemen en de lokale sociale infrastructuur versterken door netwerken aan elkaar te knopen.

Wel is dat werk moeilijker geworden nu steeds meer mensen met een opeenstapeling van problemen bij sociaal werkers aankloppen. En dat terwijl het budget voor sociaal werk de laatste jaren met 25% is gedaald.

Daarom vraagt deze tijd om innovatieve werkwijzen: van de afzonderlijke sociaal werkers, van hun organisaties en van branchevereniging Sociaal Werk Nederland. Deze representatieve vereniging telt zeshonderd leden, waaronder landelijke ketens zoals Leger des Heils en Vluchtelingenwerk, brede sociaalwerkorganisaties die in meerdere provincies actief zijn en kleine lokale organisaties die zich specifiek richten op bijvoorbeeld ouderenwerk, peuterspeelzaalwerk of schuldhulpverlening.

Dit project Moedige Mensen is een mooi voorbeeld van de nieuwe wegen die Sociaal Werk Nederland met haar leden inslaat. We zoeken eigentijdse oplossingen met nieuwe, andere partners, om adequaat antwoord te geven op de noden van nu. Onder andere voor een structurele aanpak van armoede en schulden in Nederland.

¹Zie ook de [Canon Sociaal Werk](#)

Colofon

Eindverslag van het Project Armoede en Schulden
"De Kracht van Samenwerken" 2015-2017

Uitgave

Sociaal Werk Nederland
Koningin Wilhelminalaan 3
3527 LA Utrecht

Projectleider Jacqueline Beekman
030 - 7210721 (algemeen nummer)
06 - 22 78 45 60
beekman@sociaalwerk.nl
www.sociaalwerknederland.nl

Tekst

Jacqueline Beekman, Chris Bos (interviews en redactie)
Utrecht, juni 2017

Alles uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande toestemming van Sociaal Werk Nederland. Bij overname is bronvermelding verplicht.

**MOEDIGE
MENSEN!**

Uitgave van

 **Sociaal Werk
Nederland**
